

Opinnäytetyö YAMK

Erityissosiaaliohjaus

2024

Katja Heiskanen

Moniammatillinen lastensuojelun sijaishuolto

- Uusi koulutuskokonaisuus sijaishuollon ammattilaisten osaamisen täydentämiseksi

Opinnäytetyö YAMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Erityissosiaaliohjaus

2024 | 59 sivua, 4 liitesivua

Katja Heiskanen

Moniammatillinen lastensuojelun sijaishuolto

- Uusi koulutuskokonaisuus sijaishuollon ammattilaisten osaamisen täydentämiseksi

Tutkimusten mukaan sijaishuollon laitospedagogian henkilökunnan osaaminen Suomessa ja muuallakin maailmassa on tällä hetkellä epätasalaatuista ja työtä tehdään omista kiinnostuksen kohteista käsin erilaisilla orientaatioilla ilman yhteistä tavoitetta. Henkilökunnan koulutustaso vaihtelee, osaaminen on riittämätöntä ja henkilökunnan vaihtuvuus suurta.

Tähän tarpeeseen on luotu opintokokonaisuus Empowering Interprofessional Residential Child Care, joka on kuudesta moduulista koostuva itsenäisesti opiskeltava verkko-opintokokonaisuus. Syksyllä 2023 Turussa järjestettiin kansainvälinen intensiivikurssi, jossa opiskelijat suorittivat näistä moduuleista kolme. Edeltävästi he olivat tehneet verkko-opintoja jo ennen kurssia. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka kyseinen kurssi toimi sijaishuollon laitospedagogian opintokokonaisuutena.

Tutkimusaineisto kerättiin opiskelijoilta kyselylomakkeella ja analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Tutkimustulokset osoittivat, että erityisesti kohdevierailut, kansainvälinen ryhmätyöskentely ja asioiden reflektointi keskustelemalla edesauttavat oppimista.

Asiasanat:

Lastensuojelu, lastensuojelulaitokset, sijaishuolto, koulutus, verkko-opiskelu, kansainvälinen

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Advanced Social Counselling

2024 | 59 pages, 4 pages in appendices

Katja Heiskanen

Interprofessional Residential Child Care

- Replenishing the competence of the professionals in residential child care

According to research, the competence of foster care institutional education staff in Finland and elsewhere in the world is currently uneven and the work is done based on employees' own interests and with different orientations without a common goal. The training level of the staff varies, the skills are insufficient and the staff turnover is high.

The study unit Empowering Interprofessional Residential Child Care, which is an independently studied online study unit consisting of six modules, has been created to meet this need. In autumn 2023, an international intensive course was organized in Turku, where students completed three of these modules. Previously, they had already done online studies before the course. The purpose of this study was to find out how this course worked as a study unit of institutional foster care education.

The research material was collected from students using a questionnaire and analyzed using content analysis. The research results showed that especially site visits, international group work and reflecting on issues through discussion contribute to learning.

Keywords:

Child protection, child welfare institutions, foster care, education, online studies, international

Sisältö

1 Johdanto	7
2 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	10
2.1 Empowering Interprofessional Residential Child Care	10
2.2 Kehittämiprojektin tavoite	12
3 Toimintaympäristön kuvaus	13
4 Lastensuojelun laitosmuotoinen sijaishuolto	15
4.1 Sijaishuolto Suomessa	15
4.2 Sijaishuollon luvut Suomessa	16
4.3 Sijaishuollon haasteet	17
5 Laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijöiden ammatillinen osaaminen	19
5.1 Millaista osaamista laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijöiltä vaaditaan?	19
5.2 Laitosmuotoisen sijaishuollon orientaatiot	22
5.3 Terapeuttinen orientaatio	23
5.4 Sosiaalipedagoginen orientaatio	24
6 Laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijöiden koulutus	26
6.1 Sijaishuollon työntekijöiden koulutuksen nykytila	26
6.2 Sosionomikoulutuksen antamat valmiudet työskennellä laitosmuotoisessa sijaishuollossa	27
6.3 Millaista koulutusta laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijät tarvitsevat?	28
7 Verkko-oppiminen	31
7.1 Verkko-opiskelu	31
7.2 Opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta	32
8 Massive Open Online Course eli MOOC	35
8.1 Mikä on MOOC?	35
8.2 MOOC-kurssien haasteet ja hyödyt	36
8.3 Miksi MOOC-kurssi?	37

9 Tutkimuksen toteuttaminen	39
9.1 Aineiston keruu	39
9.2 Aineiston analysointi	41
10 Tutkimustulokset	43
10.1 Taustakysymykset	43
10.2 Monivalintakysymykset	43
10.3 Avoimet kysymykset	47
10.3.1 Mieleenpainuvinta kurssissa	48
10.3.2 Parasta kurssissa	49
10.3.3 Kehittämisehdotuksia	50
11 Yhteenveto	53
11.1 Mitä tuloksista voidaan päätellä?	53
11.2 Tutkimuksen eettisyys	56
11.3 Tutkimuksen luotettavuus	56
12 Lopuksi	58
Lähteet	60

Liitteet

- Liite 1. BIP-kurssin mainos
- Liite 2. BIP-kurssin ohjelma
- Liite 3. Kyselylomake

Kuviot

Kuvio 1. Kurssin yleinen arviointi.	45
Kuvio 2. Tietämyksen lisääntyminen.	46
Kuvio 3. Kurssin vaikutus henkilökohtaiseen kehitykseen.	47

Käytetyt lyhenteet tai sanasto

BIP	Blended Intensive Programme
ERCCI	Empowering Residential Child Care through Interprofessional Training
MOOC	Massive Open Online Course
RC	Residential Child Care

1 Johdanto

Vuonna 2022 Suomessa tehtiin lastensuojeluilmoitus 98 634 lapsesta, joka on 9,1% lapsista. Ilmoitusten kohteena olevien lasten lukumäärä kasvoi edellisestä vuodesta 5%. Kasvu on ollut tasaista jo useamman vuoden ajan. Eniten lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut 13–15-vuotiaiden ikäryhmässä. Lähes 14% teini-ikäisistä tehtiin vuoden 2022 aikana lastensuojeluilmoitus. Huostassa olleiden lasten määrä oli 11 477 ja uusia huostaanottoja tehtiin 1652. Määrä vastaa edellisten vuosien määrää. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2024.)

Suuri joukko lapsia ja nuoria kasvaa erilaisissa lastensuojelulaitoksissa ja heistä huolehtii joukko ammattilaisia, joilla on hyvin erilaiset lähtökohdat ja koulutustausta työhön. Tällä hetkellä lastensuojelulaitoksissa tehtävä työ ei ole tasalaatuista. Lastensuojelulain 10:59 määrää, että asuinyksikössä tulee olla vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Lisäksi lastensuojelulain 10:60 määrää, että laitoksessa on oltava riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä. Henkilöstön määrässä on otettava huomioon asiakaskunnan erityistarpeet sekä toiminnan luonne ja henkilöstön riittävästä määrästä, osaamisesta ja perehdytyksestä on huolehdittava. Tämän enempää laki ei määrää.

Lastensuojelulaitoksissa työskentelee paljon sosionomeja, mutta heiltä ei vaadita yhtään opintoja lastensuojelusta. Opiskelija voi olla opiskellut pääaineenaan vaikkapa aikuissosiaalityötä ja silti päästä työskentelemään lastensuojelulaitokseen. Timonen-Kallion mukaan laitospedagogian henkilöstön riittämätön koulutus on Euroopan laajuinen ongelma. Suomessa sosionomikoulutuksessa lastensuojeluopintojen määrä vaihtelee ammattikorkeakouluittain. Enimmillään se voi olla jopa 40 opintopistettä ja vähimmillään vain 5 opintopistettä. Edes lastensuojelulakia uudistettaessa henkilöstön koulutukseen ei kiinnitetty juurikaan huomiota. (Kettunen, 2021.)

Lastensuojelu on erityistason palvelu, minkä vuoksi yleisen tietopohjan lisäksi tarvitaan erityistä tietoa ja osaamista lapsen ja nuoren kasvusta ja kehityksestä, niiden riskeistä ja auttamisen keinoista. Tarvitaan myös hyvää osaamista erilaisten perheiden kanssa työskentelystä. Tätä ei kuitenkaan ole otettu huomioon sosiaalialan koulutuksissa ja siksi onkin tärkeää tarkastella niitä valmiuksia, näkemyksiä ja odotuksia, joiden kanssa sosiaalialan koulutuksesta valmistunut henkilö siirtyy lastensuojelutyöhön. Lisäksi tulee miettiä, mitä velvollisuuksia ja mahdollisuuksia työntekijällä on osana työtään kehittää ja täydentää osaamistaan sekä mikä on työnantajan vastuu henkilöstön osaamisen ylläpitämisessä. (Kananoja & Ruuskanen 2019, 45,50.)

Sijaishuollon työntekijöille teetetyin kyselyn mukaan yli kolmasosa työntekijöistä oli sitä mieltä, että sosionomiopinnot valmistivat laitospuotoisen sijaishuollon tehtäviin heikosti tai jopa erittäin heikosti, vaikka enemmistö vastaajista oli suorittanut harjoittelun lastensuojelulaitoksessa ja suorittanut lastensuojeluun liittyviä kursseja peruskoulutuksen aikana. Sosionomi-koulutuksen jälkeen yli puolet vastaajista oli suorittanut lastensuojeluun liittyviä täydennys- tai erikoistumiskoulutuksia, sillä laitospuotoinen lastensuojelutyö edellyttää laajaa erityisosaamista. (Tiili & Kuokkanen, 2021, 17–18.)

Varsinaista laitospuotoiseen sijaishuoltoon keskittyvää koulutusta ei ole ollut olemassa lainkaan, vaikka aihetta sivutaankin ammattikorkeakoulujen lastensuojelupinnoissa. Tähän on vihdoin saatu muutos, kun ERCCI-hankkeen myötä luotiin yhteistyössä viiden eurooppalaisen yliopiston kanssa sijaishuollon erityisosaamisen täydennyskoulutus. Laitoshoidossa asuvien lasten ja nuorten osuus on niin suuri, että mielestäni on todella perusteltua kehittää lastensuojelulaitoksissa työskentelevien henkilöiden osaamista ja ammattitaitoa.

Tässä tutkimuksessa oli tavoitteena selvittää, kuinka hyvin tämä uusi koulutuskokonaisuus vastaa laitospuotoisen sijaishuollon koulutustarpeisiin. Koulutus pilotoitiin syksyllä 2023, jolloin 22 opiskelijaa hankkeessa mukana olleista yhteistyöoppilaitoksista saapui viikoksi Turkuun opiskelemaan kolme koulutukseen suunniteltua moduulia. Opiskelijat suorittivat opintoja itsenäisesti Itslearning-verkkoalustalla ennen Turkuun matkustamista ja Turussa opiskelu

painottui luentoihin, ryhätöihin ja kohdevierailuun. Tavoitteena oli selvittää, mikä kurssin rakenteessa oli toimivaa, mikä ei toiminut ja mitä pitäisi kehittää.

Tässä tutkimusraportissa käsitellään aiheen taustoja ja tavoitteita, jotta lukija saa kuvan siitä, mistä kaikki on saanut alkunsa ja mihin on päädytty. Raportissa kerrotaan tutkimuksen etenemisestä ja siinä käytetyistä menetelmistä, jotta lukijalle selviää, miten tutkimustuloksiin on päädytty. Itse tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella ja tässä raportissa käydään läpi niin kysymykset kuin tuloksetkin. Tulokset on analysoitu ja sen perusteella pohdittu, mitä seuraavalla kerralla voisi tehdä paremmin.

2 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

2.1 Empowering Interprofessional Residential Child Care

Turun ammattikorkeakoulun yliopettaja Eeva Timonen-Kallio johti 1.9.2018-31.12.2021 EU-hanketta nimeltään ERCCI (Empowering Residential Child Care through Interprofessional Training), jossa verrattiin laitospuotoisen sijaishuollon käytäntöjä ja henkilökunnan osaamistarpeita viidessä eri maassa eli Suomessa, Saksassa, Italiassa, Espanjassa ja Liettuassa. Hankkeen yhtenä tarkoituksena oli rakentaa laitospuotoisen sijaishuollon erityisosaamisen koulutuskokonaisuus. Toiveena oli, että laitospuotuksen imago paranee hankkeen myötä ja myös työntekijöiden ammatti-identiteetti vahvistuu, kun näytetään, mitä ammatillista osaamista sijaishuollon yksiköissä tehtävä työ vaatii. Tavoitteena oli myös lisätä tietoisuutta siitä, kuinka tärkeää ammatillista kasvatustyötä sijaishuollossa tehdään sekä oppia muiden maiden sijaishuollon tavoista ja käytänteistä ja sitä kautta kehittää sijaishuoltoa. (Kettunen, 2021.)

ERCCI-hankkeen alkuvaiheessa Elina Martindale tutki YAMK opinnäytetyössään (2020, 2) Suomessa työskentelevien lastensuojelun sijaishuollon ammattilaisten osaamista, osaamistarpeita ja osaamisvajetta, perustuen esimiesten näkemykseen. Tutkimusprojektin tavoite oli luoda lastensuojelun sijaishuollon ammattilaisille osaamisprofiili ja määrittää heidän koulutustarpeensa. Martindale haastatteli yhdeksää henkilöä, jotka työskentelivät johtajina tai vastaavina ohjaajina lastensuojelulaitoksissa. Tulosten perusteella sijaishuollon koulutuskokonaisuudelle oli suuri tarve. Tutkimusprojektin tulokset toimitettiin ERCCI-hankkeelle eurooppalaista yhteenvetoa ja MOOC-opintojen kehittämistä varten.

Elina Roos (2021, 42–43) puolestaan selvitti YAMK opinnäytetyössään lastensuojelun laitoshoidon opetustarjontaa Suomen ammattikorkeakouluissa. Roosin tutkimuksen näkökulmana oli laitostyöntekijöiden kokemukset oman ammattikorkeakoulututkintonsa sisällöstä. Tulosten perusteella melkein 70% vastanneista olisi kaivannut lisää lastensuojelun laitoshuollon koulutusta.

Sosionomin tutkinto ei tutkimuksen mukaan sisällä juurikaan lastensuojelun laitoshuollon opetusta. On paljon opiskelijan omista valinnoista ja aktiivisuudesta kiinni, paljonko opetusta on.

Sijaishuollon laatuun liittyvistä ongelmista puhuttaessa ongelmia etsitään yleensä rakenteista ja vähäisistä resursseista, mutta koulutuksen puutetta ei ole otettu esille. Timonen-Kallion mukaan lastensuojelulaitosten työntekijöiden koulutustaustat ovat hyvin moninaiset ja osaaminen työn vaativuuteen nähden riittämätöntä. Myös työntekijöiden vaihtuvuus on suurta osaamisen puutteen vuoksi. Lastensuojelulaitoksissa pelkkä kodinomaisen elämän luominen ei riitä vaan tarvitaan myös laitospedagogian vaatimaa ammatillista osaamista ja asiantuntijuutta. Laitoksen työntekijöillä pitäisi olla yhtenäinen lähestymistapa ja ymmärrys työn tavoitteista. Nyt onnistuminen riippuu paljolti työntekijän koulutustaustasta, persoonasta ja kiinnostuksesta. (Kettunen, 2021).

Tällä hetkellä laitosmuotoisessa sijaishuollossa jokainen laitos toimii omalla tavallaan, noudattaa omia orientaatioitaan ja työn sisältö voi olla hyvinkin erilaista riippuen, missä työskentelee. ERCCI-opintokokonaisuudella yritetään vastata siihen haasteeseen, että työn jälki olisi tasalaatuista ja lapset ja nuoret saisivat tarvitsemaansa ja ansaitsemaansa ammattimaista kasvatusta ja hoitoa sijoituspaikasta riippumatta.

ERCCI-hankkeen aikana kehitettiin viiden opintopisteen koulutuskokonaisuus Empowering Interprofessional Residential Child Care. Koulutuskokonaisuus on täysin uudenlainen ja vastaavaa ei ole ennen ollut Suomessa tarjolla. Tarkoitus on, että opintojakso suoritetaan englanniksi MOOC-kurssina (Massive Open Online Course), joka on kaikille avoin ja täysin itsenäisesti verkossa opiskeltava kurssi. Valitettavasti verkko-opintoina suoritettavalle kokonaisuudelle ei kuitenkaan saatu tarpeeksi suorittajia tämän tutkimuksen tekemisen aikana, jotta sen toimivuutta olisi ollut mahdollista arvioida sellaisenaan. Tämän vuoksi koulutuskokonaisuudesta päätettiin järjestää hankkeessa mukana olevien yhteistyöoppilaitosten kanssa Turussa BIP-kurssi Interprofessional Residential Child Care eli Moniammatillinen lastensuojelun sijaishuolto. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten hybridiopetuksena järjestetty intensiivikurssi toimii

lastensuojelun sijaishuollon opintokokonaisuutena. BIP eli Blended Intensive Programme tarkoittaa kurssia, jossa yhdistyy sekä virtuaalinen että fyysinen yhteisoppiminen. BIP-kurssit ovat Erasmus+-ohjelman (2021–2027) tarjoamia lyhytkestoisia opintokokonaisuuksia, jotka mahdollistavat osallistumisen myös heille, joille pitkäkestoinen opiskelijaliikkuvuus ei ole mahdollista. (Aalto-yliopisto, 2024.) Alkuperäinen ERCCI-koulutuskokonaisuus muodostui kuudesta eri moduulista ja näistä kolme moduulia valikoitui BIP-kurssilla suoritettavaksi.

Jotta ERCCI-koulutuskokonaisuutta voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää laajemminkin, oli tärkeää selvittää, kuinka se todellisuudessa toimii ja mikä on sen tuottama hyöty opiskelijoille. Arviointi on tärkeä osa projektia ja tälle tutkimukselle oli tarve juuri siksi, että päästiin arvioimaan ERCCI-koulutuskokonaisuuden toimivuutta. Pilottivaiheessa koulutuskokonaisuus oli saatavilla vain englanniksi. Palautteen ja arvioinnin perusteella siitä on mahdollisesti tarkoitus tehdä myös suomenkielinen versio.

Lastensuojelun laitosmuotoisen sijaishuollon ammattilaisten kehittämistä ei ole juurikaan tutkittu Suomessa. Tämä johtuu osittain siitä syystä, että tutkimusrahoitus on ollut olematonta. Tutkimus perustuu pääasiassa erilaisiin opinnäytetöihin. (Timonen-Kallio ym. 2017, 5.) Siinä mielessä ERCCI-hanke on tullut todella tarpeeseen ja on hyvin merkityksellistä selvittää, onko hankkeen tuotoksena tehty koulutuskokonaisuus soveltuva laitoshuollon ammattilaisten kouluttamiseen.

2.2 Kehittämiprojektin tavoite

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli arvioida, miten Interprofessional Residential Child Care eli Moniammatillinen lastensuojelun sijaishuolto BIP-kurssi toimii lastensuojelun sijaishuollon koulutuskokonaisuutena. Tarkoituksena oli saada opiskelijoilta tietoa siitä, mikä koulutuskokonaisuudessa oli hyvää ja toimivaa ja mitä siinä pitäisi kehittää.

3 Toimintaympäristön kuvaus

Tämän tutkimuksen projektipäällikkönä toimin minä eikä varsinaista projektiryhmää ollut lainkaan. Tutkimus oli Turun ammattikorkeakoulun sisäinen hanke, joten siksi myöskään ohjausryhmää ei ollut. Tutkimuksen aihe tuli opinnäytetyön tutoropettajalta, joka oli ERCCI-hankkeen johtaja. Kaikki tutkimukseen liittyvä työskentely ja yhteydenpito tapahtui siis pääasiassa meidän kahden välillä.

Tutkimuksen toimintaympäristönä oli ERCCI-hanke. ERCCI on vuosina 2018–2021 toiminut Erasmus-rahoitteinen EU-hanke. ERCCI tutki ja vertaili sijaishuollon käytänteitä ja henkilöstön osaamistarpeita viidessä eri maassa. Hankkeeseen osallistuivat Suomesta Turun ammattikorkeakoulu, Italiasta University Milano-Bicocca, Liettuasta Mykolas Romeris University, Espanjasta University of Oviedo ja Saksasta University of Kassel (Turun ammattikorkeakoulu, 2022a.)

Laitosmuotoisen sijaishuollon piirissä elävät kaikista haavoittuvimmissa olosuhteissa kasvaneet lapset ja nuoret. He ansaitsevat parhaan mahdollisen avun ja tuen arjessaan ja se edellyttää toimivia yhteistyökäytäntöjä palvelusektoreiden yhteys- ja rajapinnoilla. Hankkeen tavoitteena oli sijaishuollon laitospedagogian ammatillisen osaamisen vahvistaminen verkossa saatavilla olevan koulutuskokonaisuuden avulla. Hankkeessa tuotettu koulutuskokonaisuus käsittää seuraavat osa-alueet:

- Building educative and therapeutic relationship
(Pedagogisen suhteen rakentaminen)
- Promoting participation in education and care
(Kuntouttava yhteisöllinen arki)
- Transforming crisis and conflict into opportunities
(Moniammatillinen yhteistyö psykiatrian kanssa)
- Involving the family of origin
(Sijaishuollon perhetyö)

- Evaluating quality and outcomes in residential child care (Päivittäisraportointi ja eettinen dokumentointi)
- Developing reflexivity and calibration (Reflektiivinen työote; oma jaksaminen)

Hankkeen kulmakivenä toimii avoin MOOC-verkkoalusta, joka mahdollistaa ilmaisen itsenäisen opiskelun. Jokaisesta edellä mainitusta osa-alueesta on olemassa oma oppimismoduuli, joka sisältää videoluentoja, artikkeleita, testejä, tietokilpailuja, pohdintatehtäviä jne. Kunkin jakson suorittaminen vaatii aikaa noin 3–4 tuntia. Opiskelu on aikaan ja paikkaan sitomatonta ja voidaan suorittaa hyvin vaikka työn ohessa. (Turun ammattikorkeakoulu 2022b.)

4 Lastensuojelun laitospuoltonen sijaishuolto

4.1 Sijaishuolto Suomessa

“Jokaisella lapsella on oikeus hyvään lapsuuteen ja turvallisiin elinolosuhteisiin” (Saastamoinen 2016, 135). Toivottavaa olisi, että kaikki lapset pystyisivät asumaan omien biologisten vanhempiensa luona, mutta valitettavasti se ei ole kaikille itsestäänselvyys. Joidenkin lasten kohdalla turvallisen ja hyvän lapsuuden turvaamiseksi heidän asumisensa on järjestettävä sijaishuollossa kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan Lastensuojelulain (LSL) 49 §:n mukaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai jollain muulla lapselle sopivalla tavalla. Periaatteessa kaikki sijaishuollon muodot takaavat lapselle samat oikeudet ja velvollisuudet, mutta lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan soveltaa vain laitospuoltonen järjestettävässä sijaishuollossa. (Saastamoinen 2016, 135–136.)

Lastensuojelulaitoksiksi lasketaan lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit ja vastaanottokodit. Laitoshuolto tulee kyseeseen silloin, kun sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Tällaisissa tapauksissa lapsen oireilu voi olla niin haastavaa, että hoito ja kasvatust edellyttävät erityistä ammatillista osaamista. Usein myös väliaikaisessa sijoituksessa laitoshuoltoa voidaan pitää parhaana ratkaisuna. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Henkilökunnan määrä on määritelty lastensuojelulaissa (59 §). Jokaisessa yksikössä on oltava vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavaa työntekijää. Jos samassa rakennuksessa on useampi yksikkö, hoitohenkilökunnan määräksi riittää kuusi työntekijää yksikköä kohti. Hoito- ja kasvatushenkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa on otettava huomioon yksikön asiakkaiden erityistarpeet ja toiminnan luonne. Henkilöstön riittävästä määrästä, osaamisesta ja perehdytyksestä on huolehdittava niin, ettei niihin

liittyvät puutteet aiheuta rajoitusten käyttöä eikä lapsen turvallisuutta vaarantavia ja ihmisarvoa alentavia rajoitustoimenpiteiden toteuttamistapoja ja käytäntöjä. Hoito- ja kasvatustehtävissä toimivalla henkilökunnalla on oltava riittävä pätevyys tehtäviinsä. Lastensuojelulaitoksissa on oltava riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä lisäksi muuta henkilökuntaa. Sijoitettujen lasten tilanteet ovat aina yksilöllisiä ja tuen tarpeet erilaisia. Takana voi olla mm. traumatisoivia kokemuksia tai useita sijoituksia. Siksi sijaishuoltopaikan henkilökunnalla on oltava tarpeeksi koulutusta, kokemusta ja laaja-alaista ammattitaitoa tehtävän hoitamiseksi. Työntekijöiden on kyettävä työskentelemään toisinaan hyvinkin vaativissa tilanteissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

4.2 Sijaishuollon luvut Suomessa

Vuonna 2018 Suomessa oli 443 yksityistä sijaishuollon ympärivuorokautista hoitoa tarjoavaa palveluntuottajaa ja näillä oli yhteensä 671 toimintayksikköä. Valtaosa, 90,5% yksityisistä palveluntuottajista oli yrityksiä ja vain 9,5% oli muita yleishyödyllisiä toimijoita. (Porko ym. 2018, 16–17.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin mukaan vuoden 2022 aikana kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli kaikkiaan 17 885 alle 18-vuotiasta lasta. Luku on täsmälleen sama kuin vuonna 2021. Kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin lasketaan huostassa olevat lapset, kiireellisesti sijoitetut lapset, avohuollon tukitoimena sijoitetut lapset sekä jälkihuollon sijoittamat lapset. Lapsista 3926 sijoitettiin kodin ulkopuolelle ensimmäistä kertaa elämässään. Sijoitusten kestot vaihtelevat paljon. Vuonna 2022 25 % lapsista oli sijoitettuna alle 8 kuukautta ja 25% oli ollut sijoitettuna yli 6 vuotta. (Forsell & Kuoppala 2023, 9.)

Laitoshuoltoon sijoitettujen osuus kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista vuonna 2022 oli 47% eli 8457 lasta. Huostaanotetuista lapsista laitoshoidossa oli 34%. Laitossijoituksessa on selvästi enemmän 13–17-vuotiaita lapsia kuin sitä nuorempia. (Forsell ym. 2023, 11–12.)

4.3 Sijaishuollon haasteet

Pysyvyys on yksi merkittävimmistä tekijöistä lastensuojelussa. Jokaisella lapsella on oikeus pysyviin ihmissuhteisiin, myös sijaishuollossa. Tällä hetkellä työntekijöiden vaihtuvuus lastensuojelussa on niin suurta, ettei pysyviä ihmissuhteita tai luottamusta lapsen ja aikuisen välille ehdi syntyä. Laitosmuotoiseen sijaishuoltoon ei saada rekrytoitua tarpeeksi pätevää henkilökuntaa eikä työntekijöitä myöskään onnistuta sitouttamaan työpaikkoihinsa. Tällä on heikentävä vaikutus myös sijaishuollon laatuun. Laitosmuotoinen sijaishuolto on vaativa työkenttä ja edellyttää laajaa erityisosaamista. Vaikka työ on haastavaa, kuormittavaa ja toisinaan vaarallistakin, on se myös palkitsevaa ja merkityksellistä. Työhön ei kuitenkaan haluta sitoutua pitkäksi aikaa muun muassa palkkauksen, vuorotyön, henkisen kuormittavuuden, huonojen henkilöstöressurssien ja väkivallan uhkan vuoksi. Työntekijöille tehdyn kyselyn mukaan työhön sitoutumista voitaisiin edistää parantamalla palkkausta, lisäämällä työntekijäresursseja ja koulutusta, kiinnittämällä enemmän huomioita työhyvinvointiin ja kohtuullistamalla työaikoja. (Tiili & Kuokkanen 2021, 4, 33.)

Työntekijöiden mukaan työ sijaishuollossa on tällä vuosituohannella muuttunut entistä haastavammaksi ja työntekijöiden pohjakoulutus ei enää vastaa työn vaatimuksia. Työntekijät joutuvat suorittamaan paljon erilaisia erikoistumis- ja täydennyskoulutuksia, jotta pystyvät tarjoamaan laadukasta sijaishuoltoa ja vastaamaan lasten tarpeisiin. YK:n sijaishuollon ohjeet asettavat työlle paljon erilaisia raameja. Niiden mukaan lapsella on oltava mahdollisuus muodostaa turvallinen ja jatkuva kiintymyssuhde ohjaajaansa ja saada yksilöllistä huomiota. Laitospalvelun tuottajan on huolehdittava työntekijöiden pysyvyydestä, mutta myös kunnalla tai tätä nykyä hyvinvointialueella on velvollisuus varmistaa työntekijöiden riittävä määrä, osaaminen ja pysyvyys. Tämä on ehdottoman tärkeää sijaishuollon laadun kannalta. (Tiili & Kuokkanen 2021, 10.)

Haasteena ja kysymyksenä on tällä hetkellä myös se, millainen koulutus antaa riittävän valmiuden ja pätevyyden työskennellä laitospalvelussa

sijaishuollossa. Ammattihenkilölaki ei määrittele tiettyä kelpoisuutta, jolla sosiaaalialalla voi toimia ja lastensuojelulaki määrittelee melko väljästi henkilöstön pätevyysvaatimuksista. Lastensuojelulaitoksissa voi työskennellä sosiaaalialan ammattihenkilöiden lisäksi myös muuta henkilöstöä. (Tiili & Kuokkanen 2021, 11–12.)

5 Laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijöiden ammatillinen osaaminen

5.1 Millaista osaamista laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijöiltä vaaditaan?

Laitosmuotoisen sijaishuollon arjessa korostuu lapsen vahvuuksien tukeminen, elämässä kohdattujen traumojen käsittely, elämäntaitojen opettelu ja lapsen toimijuuden vahvistaminen. Kasvattajalta edellytetään sekä reflektiivistä ajattelua että omien arvojen ja toimintatapojen tarkastelua, omien kasvatuskäytännöiden tarkastelua ja niistä tietoisiksi tulemista sekä lisäksi sosiaalisen läheisyyden ja etäisyyden säätelykykyä. Kasvatustyö tapahtuu omaohjaajasuhteen kautta, joka usein muodostuu tunnesuhteeksi, mutta jota säätelee yhteiset päätökset ja sopimukset. Omaohjaajan ensisijainen tehtävä on muodostaa lapseen turvallinen ja korjaava kiintymyssuhde. Lapsen yksilöllinen huomioiminen saa lapsen tuntemaan itsensä ainutkertaiseksi ja merkitykselliseksi. Usein tämä suhde koetaan merkittävimmäksi tekijäksi, kun mietitään työn vaikuttavuutta. Suhteen luomiseen tarvitaan hyviä vuorovaikutustaitoja, aitoa ja kunnioittavaa kohtaamista sekä empatiaa. (Timonen-Kallio ym. 2017, 26.)

Terapeuttiselle ja sosiaalipedagogiselle orientaatiolle on yhteistä se, että työntekijöitä ohjataan tunnistamaan lapsen käytökseen vaikuttavat tarpeet ja tunteet sen sijaan, että vain reagoitaisiin käytökseen. Työntekijöillä tulee olla riittävästi ammattitaitoa, jotta he osaavat havainnoida lasten käytöstä ja tunnistaa sen syyt. Lisäksi pitäisi olla osaamista ymmärtää traumatisoituneen lapsen käytöstä, tunnistaa käytöshäiriöiden taustalla olevat syyt ja ottaa tämä kaikki huomioon laitoksen arjessa. Työntekijöiden tulisi tunnistaa, mikä on normaalia reagointia omaan tilanteeseen, mikä psyykkistä ja mikä neurologista. Tämän vuoksi olisi hyvä olla tietoinen lapsuus- ja nuoruusiän normaalista kehityksestä. Työntekijöillä tulee olla myös vahva yhteiskunnallinen ja sosiaalinen tietoperusta, jotta he ymmärtävät yhteiskuntaan kiinnittymisen haasteet ja prosessit, mutta myös näkevät integraation mahdollisuudet ja tukevat nuoria itsenäistymisen eri vaiheissa. Kaikista tärkeintä lastensuojelun laitoshoidon henkilökunnan

osaamisessa ovat vuorovaikutustaidot, dialogisuus ja oman toiminnan reflektointi. Työntekijän on tarkoitus pedagogisen suhteen avulla vahvistaa lapsen positiivista minäkuvaa ja näkyä normaalista tulevaisuudesta. Terapeuttista kasvatustyötä puolestaan voidaan tehdä päivittäisen arjen lisäksi omaohjaajahetkissä erilaisia menetelmiä käyttämällä. Henkilökunnalla on oltava terapeuttista osaamista, jotta lapsilla on mahdollisuus terapeuttiseen apuun ja tukeen jokapäiväisessä arjessa. (Timonen-Kallio ym. 2017, 27–28.)

Hokkila (2023, 94) tuo esiin Lastensuojelun keskusliiton selvityksessä kokemusasiantuntijoiden eli lastensuojelun asiakkaiden näkökulmaa vaikuttavasta lastensuojelusta. Selvityksen mukaan asiakassuhteen laadulla on merkittävä vaikutus lastensuojelun onnistumisessa ja muutoksen mahdollistamisessa. Asiakkaiden kertomuksissa merkittävänä käännekohtina koettiin usein uusien ihmissuhteiden muodostuminen tai vanhojen katkeaminen, esimerkiksi sosiaalityöntekijän vaihtuminen tai sijaishuoltopaikan ohjaajien vaihtuminen. Yksittäisellä työntekijällä voi olla merkittävä vaikutus asiakkaan elämäntilanteeseen, joten ei ole lainkaan yhdentekevää, millaisen ammattilaisen kanssa asiakas työskentelee. Kriittisenä seikkana näkyy hyväksytyksi ja rakastetuksi tuleminen omana itsenään. Toinen keskeinen elementti on luottamus, joka mahdollistuu vain, jos toiminta on kaikin puolin avointa ja läpinäkyvää. Asiakaskokemusten valossa lastensuojelun vaikuttavuus näyttää syntyvän rakkaudesta, luottamuksesta, osallisuudesta, yksilöllisyydestä, kokonaisvaltaisuudesta, osaamisesta, kuntouttamisesta ja jatkuvuudesta.

Erityisesti lastensuojelun asiakkaina olleet nuoret, joiden menneisyyteen liittyy rankkoja kokemuksia, ovat sitä mieltä, että heidän henkisiä vaurioitansa ei pystytä korjaamaan vain turvallisella kodinomaisella ympäristöllä. Nuoret kertovat, että he tarvitsevat sen lisäksi korjaavaa ja parantavaa työskentelyä. Rangaistusten ja käskyjen sijaan nuoret toivovat aikuisilta traumatietoisuutta, dialogisuutta ja konkreettista tukea käsitellä vaikeita asioita. Nuoret kaipaavat lastensuojelun ammattilaisilta myös erikoistuneempaa osaamista sekä kuntouttavaa ja terapeuttista työtä. Erityisesti toivotaan trauma- ja mielenterveysosaamista, ettei sijoitus aiheuta ainoastaan uutta traumaa vanhan

päälle. Mielenterveyspalveluiden saaminen on hidasta ja siksi olisi tärkeää, että mielenterveyttä osattaisiin tukea arkiympäristössä. Lisäksi nuoret toivovat erityistä päihdeosaamista sekä parempaa neuropsykiatrista osaamista. (Hokkila 2023, 43–45.)

Nuorten kollektiivinen kokemus on se, että sijaishuollon ammattilaiset keskittyvät pääasiassa nuorten oireisiin ja käyttäytymiseen eivätkä syihin niiden takana. Osaamista paikataan lääkkeillä, kurilla ja rangaistuksilla. Diagnoosilähtöinen työskentely sivuuttaa inhimillisen kohtaamisen ja keskustelun. Myöskään ylisukupolvisuuden tuomia haasteita ei huomioida. Henkilökunnan ja sijoituspaikkojen vaihtuvuus johtaa siihen, että korjaava työskentely ei koskaan pääse edes alkamaan. Laitosten henkilökunnan mielenterveysosaaminen ei ole riittävää, mutta silti sijoituksella pyritään paikkaamaan mielenterveyspalveluiden puutteita. (Hokkila 2023, 45–47.)

Lastensuojelun asiakkaiden mukaan kokonaisvaltainen ymmärrys yksilön haasteista ja perheen kokonaistilanteesta vaatii ammattilaisilta monenlaista osaamista ja yhteistyötä. Asiakkaat kuitenkin kokevat, että lastensuojelun ammattilaisilta puuttuu tarvittava osaaminen heidän auttamisekseen. Asiakkaiden tilanteita tulkitaan väärin, ongelmien kärjistymistä ei kyetä ehkäisemään ja ongelmien hoitamiseen vaadittavaa erityisosaamista on vaikea saada. Kuntouttavassa työskentelyssä nähdään paljon puutteita, vaikka juuri terapeutit palvelut koetaan positiivisiksi käännteentekijöiksi. Vanhempien ja lasten hoitamattomat traumat ja korjaamattomat vahingolliset käyttäytymismallit vaikuttavat yksilöiden ja perheiden elämään negatiivisesti, eikä niiden korjaamatta jättäminen tue myöskään lastensuojelun tavoitetta perheen jälleenyhdistämiseen. Selvityksen mukaan tällä hetkellä on hyvin sattumanvaraista missä määrin nämä elementit toteutuvat lastensuojelun asiakassuhteissa. Toteutuminen vaikuttaa olevan riippuvaista yksittäisistä työntekijöistä, hyvinvointialueesta, sen resursseista, palveluiden rakenteesta sekä sen työmalleista ja käytänteistä. Yksittäisten ammattilaisten toimintatavat vaihtelevat merkittäväällä tavalla samankin alueen sisällä. (Hokkila 2023, 95–96.)

5.2 Laitosmuotoisen sijaishuollon orientaatiot

Eronen ja Laakso (2016, 9) kertovat tutkimuksessaan, että sijaishuoltoa ja erityisesti laitosmuotoista sijaishuoltoa, pidetään usein viimesijaisena vaihtoehtona Suomessa. Nuorella saattaa olla ennen laitossijoitusta taustalla jo useita muita sijoituksia, joka tuo pettymyksen palveluja kohtaan. Monelle nuorelle laitosmuotoinen sijaishuolto vastaa kuitenkin parhaiten heidän tarpeisiinsa. Kansainvälinen tutkimuskeskustelu laitosmuotoisesta sijaishuollosta on vilkasta ja erityisesti mietitään, miten terapeuttinen laitostyö eroaa tavallisesta laitostyöstä. Laajemmin keskustelua käydään erilaisista laitostyön orientaatioista, sisällöstä, toimintatavoista, menetelmistä ja niiden kehittämisestä sekä vaikutusten arvioinnista. Lastensuojelun laitoshoidon kehittämisen tarpeet vaikuttavat olevan samankaltaiset useissa eri maissa. Tavoitteena on saavuttaa parempia tuloksia vaikeissa olosuhteissa elävien lasten ja nuorten kanssa sekä työskennellä yhteistyössä perheiden ja verkostojen kanssa niin, että vähennetään hyväksikäytön riskiä, mutta maksimoidaan olemassa olevien verkostojen tuki.

Sijaishuollon työntekijöiden työnkuva on todella vaativa, koska lapsilla on usein sijaishuollon tarpeen lisäksi myös muita tarpeita, jotka voivat liittyä sairauksiin, vammoihin, päihde- ja mielenterveysongelmiin tai käytöshäiriöihin. Sijaishuollossa tulee ottaa huomioon kokonaisuus, joka edellyttää monialaista hoitoa ja kuntoutusta. Tämän vuoksi sijaishuollossa on tarve asiantunteville työntekijöille. (Kananaja & Ruuskanen 2019, 41.)

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä Kananaja & Ruuskanen (2019, 41–42) kertovat, kuinka nuorten laitoshoidon ongelmat ja vaativuus ovat kansainvälisestäkin tunnistettu ongelma. Palvelun tarpeeseen vastataan eri maissa hieman eri tavoin ja erilaisin henkilöstörakentein. Joissakin maissa korostuu erityispedagoginen lähestymistapa, joissakin maissa rankaiseva ote ja joissakin terapeuttinen, hoidollinen ote. Suomen laitoshoidon historiassa on korostunut kasvatuksellinen ote, joka on voinut olla kurittavaa ja rankaisevaa, mutta myös hoitavaa ja ymmärtävää tai huonosta ympäristöstä eristävä. Etenkin

nuorten sijaishuollossa tarvittaisiin perusteellisempaa tietoa erilaisilla tieto- ja osaamispohjilla toimivien vastaavien yksiköiden kokemuksista. Tämän vuoksi perehtyminen esimerkiksi Euroopassa toimivien vastaavien yksiköiden toiminnan sisältöön, henkilöstön kokoonpanoon sekä toiminnan tieto- ja osaamispohjaan olisi hyödyllistä. Tämän perusteella pystyttäisiin arvioimaan, onko tarvetta täydentää erityisesti laitosmuotoista sijaishuoltoa uusilla tieto- ja osaamispohjilla tai uudentamalla ammatillisilla rakenteilla.

5.3 Terapeuttinen orientaatio

Sijaishuoltoon liittyvien hoitomallien kehittämisestä tiedetään loppujen lopuksi melko vähän ja laitosmuotoista sijaishuoltoa toteutetaan hyvin erilaisilla tavoilla ja sisällöillä. Muiden sijoitusmuotojen rinnalla tulisi olla hyvin suunniteltuja, valvottuja ja tieteellistä tutkimustietoa arjen käytäntöihin soveltavaa laitoshoidoa niille lapsille ja nuorille, joiden tarpeet ovat suurimmat. Kansainvälisessä tutkimuskeskustelussa ”therapeutic residential care” on käsite, jolla kuvataan laitostyötä uudistavaa lähestymistapaa. Terapeuttinen orientaatio ei keskity ainoastaan erityisen ongelmallisten lasten ja nuorten kasvatukseen ja kuntoutukseen, vaan sitä voidaan soveltaa moniin eri laitosmuotoihin. Lähtökohtana on ajatus laitostyön kehittämisestä niin, että se tunnistaisi ja tunnustaisi entistä paremmin sijoitettujen lasten elämäntilanteen erityisyyden. Sijoitettujen lasten elämä on saattanut olla hyvin traumaattista ennen sijoitusta. Vaikuttavan laitostyön lähtökohtana tulisi tämän vuoksi olla terapeuttisuus, lapsen kokemuksiin vastaaminen, vaikeiden kokemusten käsittely ja muutoksen aikaan saaminen niin, etteivät traumaattiset kokemukset vaurioita lasta pysyvästi. Terapeuttisen laitostyön orientaation käytöllä on useissa tutkimuksissa todettu saavan aikaan positiivisempia seurauksia kuin ns. tavallisella laitostyöllä. Terapeuttisessa orientaatioissa tavoitteena on tarjota lapselle turvallinen elinympäristö, joka tarjoaa lapselle tukea ja suojelua, mahdollistaa koulunkäynnin, sosiaalisten taitojen oppimisen sekä kiinnittymisen normaaleihin lapsuuden instituutioihin palveluihin ja yhteisöihin. Yhteistyö lapsen vanhempien ja perheen kanssa on erityisen merkittävässä osassa. Terapeuttisesta

orientaatiosta on raportoitu paljon positiivisia tuloksia useissa tutkimuksissa (Eronen & Laakso 2016, 18.)

Sallnäs ja Shanks (2023, 378) tutkivat erilaisten terapeuttisten mallien ja menetelmien käyttöä ja syitä niiden valinnalle ruotsalaisissa lastensuojelulaitoksissa. Kävi ilmi, että niiden käyttäminen päivittäisessä työssä on haasteellista. Uudenlaisten toimintamallien implementointi käytäntöön vaatii hyvää koulutusta, johdon tukea ja palautetta työskentelystä. Myös työntekijöiden sitoutuminen ja ymmärrys siitä, että erilaiset menetelmät ovat tärkeä osa päivittäistä työtä eivätkä vain jokin lisä sen päälle, vaikuttavat siihen, kuinka hyvin menetelmät osataan ottaa osaksi arkea. Kyseisen tutkimuksen mukaan useimmat ruotsalaiset lastensuojelulaitokset kertovat tarjoavansa erilaisia terapeuttisia hoitomenetelmiä. Niitä pidetään tärkeinä myös markkina-arvon kannalta. Menetelmien todellinen käyttö jäi tutkimuksessa kuitenkin kyseenalaiseksi. (2023, 385.)

5.4 Sosiaalipedagoginen orientaatio

Terapeuttisen orientaation lisäksi kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa käydään keskustelua myös sosiaalipedagogisesta laitostyön orientaatiosta. Erityisesti Saksassa ja Manner-Euroopassa sosiaalipedagogiikalla on vahva perinne kasvatustajatteluissa, myös sijaishuollossa. Viime vuosina on erityisesti Englannissa herännyt kiinnostusta sosiaalipedagogiseen ajatteluun ja siellä on tehty laitostyöhön liittyviä sosiaalipedagogisia sovelluksia ja niiden vaikutuksia arvioivia tutkimuksia. Sosiaalipedagogiikka on todettu yhdeksi mahdollisuudeksi kehittää ja uudistaa lastensuojelun laitostyötä. Sosiaalipedagogisessa orientaatiossa korostetaan arkikeskeisyyttä, yhteisen arjen jakamista ja elämistä sijoitettujen lasten kanssa, näkemystä elinikäisestä kasvusta ja kehityksestä, empowerment- ajattelua ja muutokseen suuntautumista. (Eronen & Laakso 2016, 22.)

Erosen ja Laakson (2016, 23) tutkimuksessa kerrotaan, kuinka sosiaalipedagogiikasta on yritetty löytää teoreettista näkemystä siihen,

millaisesta työstä sijaishuollossa oikeastaan on kyse. Kasvatuksen edellytyksenä on ensisijaisesti pedagoginen suhde ja sen rakentaminen, eikä kasvattaja voi piiloutua ammatillisen roolin taakse, vaan hänen on annettava myös itsestään jotain, jotta suhde voi rakentua. Kasvatus on huolenpitoa, hoivaa, sitoutumista ja solidaarisuutta ja laitostyöntekijän rooli on olla kasvattaja sekä ymmärtää oma roolinsa lasten tulevaisuuteen vaikuttavana. Kasvatusorientaatioon sijaishuollon teoreettisena lähtökohtana liittyy kuitenkin myös jännitteitä, sillä sijaishuollossa kasvatus on julkista ja se edellyttää yhteydenpitoa lapsen biologisen perheen ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Jokainen lapsi ja nuori on yksilö ja lähtökohdat voivat olla hyvin erilaiset. Työntekijöillä ja lapsilla ei ole yhteistä historiaa eivätkä työntekijät välttämättä tiedä kaikkea lasten elämään liittyneistä vaikeista elämäntilanteista. Työntekijöiden kasvatuksellinen vastuu on haastava ja lastensuojelujärjestelmä sekä sen eri toimijat voivat aikaansaada ristiriitoja kasvatustehtävään.

6 Laitosmuotoisen sijaishuollon työntekijöiden koulutus

6.1 Sijaishuollon työntekijöiden koulutuksen nykytila

Koulutuksen näkökulmasta tärkeää on tarkastella niitä valmiuksia, näkemyksiä ja odotuksia, joiden kanssa sosiaalialan koulutuksesta valmistunut henkilö siirtyy lastensuojelutyöhön. Lisäksi tulee miettiä, mitä velvollisuuksia ja mahdollisuuksia työntekijällä on osana työtään kehittää ja täydentää osaamistaan sekä mikä on työnantajan vastuu henkilöstön osaamisen ylläpitämisessä. Lastensuojelu on LAPE-hankkeessa ja Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä katsottu erityistason palveluksi, mikä tarkoittaa koulutuksen ja osaamisen osalta sitä, että yleisen tietopohjan lisäksi tarvitaan erityistä tietoa ja osaamista lapsen ja nuoren kasvusta ja kehityksestä, niiden riskeistä ja auttamisen keinoista. Tarvitaan myös hyvää osaamista erilaisten perheiden kanssa työskentelystä, etenkin sellaisissa tilanteissa, joissa perhe vastustaa lastensuojelun puuttumista elämäänsä tai vanhemmilla on esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmia. Lastensuojelussa tarvitaan usein myös muuta kuin sosiaalialan asiantuntemusta ja onkin tärkeää tunnistaa ne tilanteet, joissa oma osaaminen ei riitä ja osata hyödyntää muiden ammattilaisten osaamista. (Kananoja & Ruuskanen 2019, 45–46.)

Laitosmuotoisessa sijaishuollossa yleinen korkeasti koulutettu työntekijäryhmä ovat ammattikorkeakouluista valmistuneet, usein ohjaajan nimikkeellä työskentelevät sosionomit. Useimmissa ammattikorkeakouluissa sosionomiopintoja opiskeleva valitsee opetussisältöjen painotuksen oman kiinnostuksensa mukaan. Lastensuojelun sisällöt ovat suosittuja. Syyksi on todettu opiskelijoiden havainto siitä, että lähes kaikissa alan työtehtävissä perusosaaminen lastensuojelutyöstä on tarpeen. Joissakin korkeakouluissa kaikki sosionomiopiskelijat saavat teoreettista perehtymistä lastensuojelun ja erityiskasvatuksen kysymyksiin, lapsiperhe- ja lastensuojelupalveluihin sekä niihin liittyvään lainsäädäntöön. Tällöin kyseisten korkeakoulujen

sosionomiopiskelijat saavat perehdytystä myös asiakasperheiden vuorovaikutteisen ohjaustyön käytäntöihin ja siten lähtökohdat asiakas-, lapsi- ja nuorisolähtöisen toiminnan ohjaukseen esimerkiksi sijaishuollon tehtävissä. Sosionomi-opintoihin kuuluu huomattavasti enemmän käytännön työhön perehtymistä kuin yliopisto-opintoihin. Muutamissa ammattikorkeakouluissa on jo useampana vuonna ollut tarjolla 30 opintopisteen lastensuojelutyön erikoistumisopinnot. Kyse on jo työelämässä toimiville suunnatusta ammatillisen kehittämisen ja erikoistumisen koulutuksesta, jolla vastataan työelämän osaamistarpeisiin. Opintojen sisällöt painottuvat lastensuojelun työmuotoihin, työmenetelmiin, työkäytänteisiin ja niiden kehittämiseen sekä moniammatillisten verkostojen hyödyntämiseen. (Kananoja & Ruuskanen 2019, 48–49.)

Yhteenvetona lastensuojelun osuudesta sosiaalialan koulutuksessa voidaan todeta, että koulutusohjelmissa pitäisi ottaa paremmin huomioon lastensuojelun kuuluminen erityistason tehtäviin. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen koulutusohjelmilla on erilaiset tavoitteet ja niiden yhteys käytännön työelämään on erilainen. Tämä näkyy myös koulutusohjelmien sisällöissä: ammattikorkeakoulujen ohjelmissa on runsaammin lasten, nuorten ja perheiden palveluihin sekä lastensuojeluun liittyviä sisältöjä, kun taas yliopistojen koulutuksen tehtävä on antaa laajempi ja samalla yleisempi tietopohja. Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan suorita käytännön harjoittelua lastensuojelussa, joten tuntumaa alaan ei synny myöskään sitä kautta. (Kananoja & Ruuskanen 2019, 50.)

6.2 Sosionomikoulutuksen antamat valmiudet työskennellä laitoshoidossa sijaishuollossa

Lastensuojelun keskusliiton selvityksessä Tiili & Kuokkanen (2021, 17–19) kysyivät sijaishuollon työntekijöiltä, millaisia valmiuksia heidän mielestään sosionomikoulutus antaa lastensuojelun laitoshoidon työhön. 64% vastaajista koki, että amk-opinnot antavat vähintään melko hyvät valmiudet, mutta yli kolmasosa oli sitä mieltä, että opinnot valmistivat laitoshoidon tehtäviin melko heikosti, heikosti tai erittäin heikosti. Vastaajista 75% oli suorittanut harjoittelun

laitoshoidossa ja 83% suorittanut lastensuojeluun liittyviä kursseja peruskoulutuksen aikana ja silti tulos oli tämä. Sosionomi-koulutuksen jälkeen 61% vastaajista oli suorittanut täydennys- tai erikoistumiskoulutuksia. Näiden joukossa oli mainittuna muun muassa neuropsykiatrisen valmentajan koulutus, mielenterveystyön erikoistumisopinnot, kriisi- ja traumatyöskentelykoulutus, dialektinen käyttäytymisterapia -koulutus sekä dialoginen perhetyö -koulutus. Tämä tukee sitä, että lastensuojelun laitoshoidon työ edellyttää tekijöiltään laajaa erityisosaamista ja erilaisille täydennyskoulutuksille on tarvetta. Vastaajista 41% piti täydennys- ja erikoistumiskoulutusmahdollisuuksia riittävinä tai erinomaisina ja 32% heikkoina. Työnantajien suhtautuminen työntekijöiden lisäkouluttautumiseen on vastaajien mukaan hyvää. Työaikaa kouluttautumiseen vähintään osittain sai käyttää 80% vastaajista. 71% vastasi, että työnantaja kustantaa lisäkoulutuksen vähintään osittain.

Samassa Lastensuojelun keskusliiton selvityksessä (Tiili & Kuokkanen 2021, 39–40) kysyttiin myös sosionomiopiskelijoilta opintojen antamista valmiuksista laitoshoidon tehtäviin. Kolmannes oli sitä mieltä, että opinnot vastaavat alakohtaisiin tarpeisiin melko heikosti, heikosti tai erittäin heikosti. 78% vastaajista oli suorittanut lastensuojeluun liittyviä opintoja, mutta vain 16% opiskelijoista vastasi suorittaneensa lastensuojelun laitoshoidon työtä tukevia täydennys- tai erikoistumiskoulutuksia. Vastaajista 71% ei ollut suorittanut opintoihin liittyvää työharjoittelua lastensuojelulaitoksessa ja 64% ei aikunut suorittaa harjoittelua lastensuojelulaitoksessa opintojen aikana. 35% ei aikunut hakeutua töihin lastensuojelun laitoshoittoon opintojen jälkeen ja 29% ei osannut sanoa. Opiskelijoiden vastauksista nousi esiin huoli, ettei lastensuojelun laitoshoidossa ole riittävästi sellaista osaamista, joka vastaa nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmiin.

6.3 Millaista koulutusta laitosten sijaishuollon työntekijät tarvitsevat?

Kansainvälisesti on tehty tutkimuksia, joilla on osoitettu sijaishuollon työntekijöiden lisäkoulutuksen tarve ja hyöty. Hollannissa Eenshuistraa, Harderb & Knorth (2019, 138–143) tutkivat erilaisten lisäkoulutusten vaikutuksia

sijaishuollon työntekijöihin. Kahdestatoista koulutuksesta kymmenellä oli positiivisia vaikutuksia työntekijöihin. Parannusta tuli mm. ammatillisiin taitoihin ja tietoihin, asenteisiin ja itseluottamukseen. Osalla koulutuksista ei ollut vaikutusta. Tämän vuoksi tarvittaisiin lisää tutkimusta siitä, millaisella koulutuksella on tehokasta vaikutusta. Englantilaiset Nordoff & Madoc-Jones (2014, 44–50) toteavat tutkimuksessaan laitospuolisen sijaishuollon olevan vaativaa työtä, jossa tarvitaan erityisiä tietoja ja taitoja. Jos työntekijöillä ei ole ymmärrystä menneisyyden ja trauman vaikutuksesta lasten elämään ja vaikeaan käytökseen, heidän mahdollisuutensa työskennellä terapeuttisesti on melko vähäinen. Haasteena on työntekijöiden koulutustaso, jolle ei ole minimivaatimuksia ja henkilöstön suuri vaihtuvuus. Tilanne parantuisi, jos työntekijöiden ammattitaitoa kehitettäisiin. Tämän tiedon pohjalta kehitettiin kaksivuotinen koulutusohjelma laitospuolisessa sijaishuollossa työskenteleville. Koulutus on vahvistanut henkilökunnan ammattitaitoa ja itsevarmuutta. Lisääntynyt tieto on myös auttanut ymmärtämään paremmin lapsen käytöksen taustalla olevia syitä.

Osaamista sijaishuoltoon -hanke toteutettiin vuonna 2020 Oulussa ja siinä selvitettiin lastensuojelun ammattilaisten osaamisen tarpeita. Osaamistarpeita tiedusteltiin lastensuojelun laitoshoidon henkilökunnalta, laitoshoidossa asuvilta nuorilta sekä sosiaalialan oppilaitosten opettajilta. Ohjaajien vastauksissa korostuivat mielenterveyteen liittyvät aiheet, päihteet, kiintymyssuhde ja sen häiriöt sekä neuropsykologiset haasteet. Opettajat toivoivat edellä mainittujen lisäksi lisää koulutusta rajoitustoimenpiteiden käytöstä ja kirjaamisesta. Nuorten vastauksissa korostuivat mielenterveyteen liittyvät aiheet, työskentely nuorten kanssa sekä rajoitustoimenpiteet. (Laine ym. 2021, 3–5.)

Hankkeessa selvitettiin myös oppilaitosten ja työelämän yhteistyötä. Opettajat kokivat haasteeksi mm. sen, että opiskelijat eivät ehdi harjoittelun aikana oppia terapeuttisen hoidon merkitystä ja vanhempien kanssa työskentely jää vähäiseksi. Lastensuojelulaitosten työntekijät puolestaan kokivat, että opiskelijoiden valmiudet vaihtelevat paljon ja kaikista ei ole työskentelemään sijaishuollossa. Ohjaajien mielestä harjoittelua edeltävissä opinnoissa pitäisi käyttää paljon käytännön esimerkkejä, oppia auttamaan nuoria, joilla on

haasteita, oppia ymmärtämään traumojen vaikutus nuoreen ja oppia ymmärtämään kuntouttavan arjen merkitys. (Laine ym. 2021, 12–13.)

Timonen-Kallio (2019, 119–122) on työssään sosiaalialan opettajana ollut myös sen ongelman edessä, että saatavilla ei ole lastensuojelun laitoshoidon sisällön, toimintatapojen tai menetelmien opettamiseen tarkoitettuja tutkimusperustaisia oppikirjoja. Sijaishuollon henkilöstön koulutuksella ei ole ollut yhteistä viitekehystä ja sosiaalialan opiskelijoilla ei ole ollut mahdollisuutta suuntautua opinnoissaan lastensuojelun laitospedagogiaan. Työelämään siirtyessä tämä riittämätön koulutus näkyy työntekijöiden suurena vaihtuvuutena, vaikeutena sitoutua lapsiin ja heidän hyvinvointiinsa sekä kykyyn kehittää työtä ja sijaishuoltoa. Sijaishuollon laitoshoidon työntekijät ovat merkittävässä asemassa sijaishuollon laadun ja lasten oikeuksien turvaajina. Työ on todella vaativaa ja siinä tarvitaan monien alojen asiantuntijuutta sekä heidän välistänsä yhteistyötä. Sijaishuollon yhteinen orientaatio olisi mahdollisuus henkilöstön ammatti-identiteetin vahvistamiseen ja monitoimijaisen yhteistyön edistämiseen.

7 Verkko-oppiminen

7.1 Verkko-opiskelu

Verkko-oppimisympäristöllä tarkoitetaan joko internet- tai intranet-verkkoon luotua sivustoa, joka tarjoaa opiskelijoille ja opettajille yhteisen virtuaalisen tilan opiskelua ja opetusta varten. Verkko-oppimisympäristö mahdollistaa todella monipuolisen, joustavan ja vuorovaikuttaisen ympäristön opiskelulle. Verkko-oppimisella (myös e-learning tai e-oppiminen) tarkoitetaan opiskelua ja oppimista internetissä tai intranetissä. Verkko-oppiminen voi olla joko täysin itsenäistä ja omatoimista etäopiskelua tai itsenäisen opetuksen ja lähiopetuksen yhdistelmä. (Nevgi & Tirri 2003, 20–24.)

Korpela (2020, 143–144) kuvaa verkkokurssia seuraavilla ominaisuuksilla:

- Saatavilla rajatulle opiskelijamäärälle rajattuna aikana
- Vuorovaikutusta opettajan kanssa kohtuullisesti
- Hyvin suunnitellulla kurssilla opiskelijoiden välinen vuorovaikutus on hyvä voimavara
- Kurssilla on mahdollisuus syvempään ymmärrykseen ja soveltamiseen
- Kurssilta saatava tieto on faktatietoa, mutta sen soveltaminen rajallista.

Nevgi ja Tirri (2003, 162–164) tutkivat verkko-opiskelua sekä opiskelijoiden että opettajien näkökulmasta. Tutkimuksen mukaan verkko-opiskelu on pääsääntöisesti oppimista edistävää. Tärkeitä oppimista edistäviä tekijöitä ovat mm. yhteistoiminnallisuus, opettajan tuki, yksilöllinen oppimisympäristö, opiskelijan aktiivisuus sekä mahdollisuus siirtää oppimaansa käytäntöön. Oppimista estäviä tekijöitä ovat puolestaan yksinäisyys, ajanhallinnan vaikeudet, tietotekniset ongelmat, henkilökohtaisen ohjauksen puute, verkko-oppimisympäristön hahmottamisen vaikeus ja opintojen liian vaativa taso.

Covid-19 pandemia lisäsi verkko-opiskelun määrää huomattavasti, koska lähiopetus oli ollut pitkiä aikoja mahdotonta kokoontumisrajoitusten vuoksi, mutta opintoja oli ollut pakko saada etenemään jollain tavalla. Etäopiskelusta oli tullut pandemian aikana melkein uusi normaali tapa opiskella. Vietnamilaisessa tutkimuksessa selvitettiin opiskelijoiden tyytyväisyyttä verkko-opiskeluun ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että opettajan ja opiskelijoiden välinen vuorovaikutus on yksi merkittävä tekijä verkko-opintojen onnistumisessa. Hyvin suunniteltu materiaali ja opettajan antama palaute vaikuttavat positiivisesti opiskelijoiden oppimiseen ja tyytyväisyyteen. Opettajan on pystyttävä auttamaan myös teknisissä ongelmissa, jos opiskelijat tarvitsevat apua. Lisäksi tärkeä tekijä verkko-opintojen sujuvuudessa on opiskelijakollegoiden vertaistuki. Jos nämä asiat ovat kunnossa, valitsevat opiskelijat mieluusti verkko-opintoja. Erityisesti opettajan merkitys korostui ja sitä ei pidä unohtaa, vaikka opetus tapahtuukin verkossa. (Nguyen & Tran 2022, 34.)

7.2 Opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta

Jyväskylän yliopiston tutkimuksen mukaan (Lyyra ym. 2022) etäopintoihin sitoutuminen on yleisesti kontaktiopiskeluun sitoutumista heikompaa. Jatkuvan oppimisen vaade ja digitalisaatiokehitys ovat lisänneet joustavien opetusmuotojen tarvetta, ja etäopiskelujärjestelmät ovat korvanneet perinteisen kontaktiopetuksen. Erityisesti avoimissa korkeakouluopinnoissa etäopiskelu on tullut suosituksi. Etäopintojen merkittävä haaste on kuitenkin niihin sitoutuminen ja vähäiset sosiaaliset kontaktit ovat yhteydessä heikentyneeseen oppimiseen. Opiskelijoiden mukaan opintojen edistymistä auttaa oma motivaatio ja kiinnostus aihealuetta kohtaan sekä vertaisopiskelijoiden tuki. Opiskelijoille tärkeää on myös arviointi ja opettajalta saatu kirjallinen palaute. Vaikka verkko-opiskelu onkin helppoa asuinpaikasta ja ajasta riippumatta, kokevat opiskelijat silti vuorovaikutuksen muiden opiskelijoiden kanssa sekä opettajan ohjauksen ja henkilökohtaisen yhteydenpidon tärkeiksi opiskelua edistäväksi tekijöiksi.

Helsingin yliopiston avoimessa yliopistossa oli vuosina 2015–2018 tarjolla Kulttuuriperinnön tutkimuksen johdantokurssi, joka oli ensin saatavilla avoimesti

verkossa, mutta piti suorittaa tietyssä ajassa. Myöhemmin tästä luovuttiin ja kurssin sai suorittaa omaan tahtiin. Ensimmäisessä suoritustavassa opiskelijat kävivät verkossa ryhmäkeskusteluja, mutta omaan tahtiin kurssin suorittavilla ei tätä mahdollisuutta ollut, vaan he joutuivat kommentoimaan satunnaisten henkilöiden kirjoituksia oman tutun ryhmän sijaan. Aikataulutetussa suoritustavassa itseohjautuvuudelle oli asetettu rajoja, mutta aikatauluttamattomassa versiossa opiskelijan oli itse asetettava oma aikataulunsa ja toimittava huomattavasti itseohjautuvammin. (Immonen & Veinio 2019, 56–57.)

Verkkokurssi oli valittu opiskelumuodoksi sekä pakon edessä että sen antaman vapauden vuoksi. Opiskelijapalautteissa kritisoitiin mm. opettajan ja opiskelijan vuorovaikutuksen puutetta, videotallenteiden seuraamisen vaikeutta ja verkkokeskusteluiden teennäisyyttä. Näissä kaikissa korostui se, että ns. aidon tilanteen automaattisesti synnyttämä dynamiikka ja reaaliaikaisuus puuttui. Positiivista palautetta annettiin puolestaan siitä, että opiskelijat saivat toistensa tekstejä luettavaksi ja kommentoitavaksi ja siitä, että kurssi oli jaettu osatehtäviin. Lisäksi aikatauluttamaton kurssi vaikutti vähentävän suorittamisen stressiä. (Immonen & Veinio 2019, 59–60.)

Aikatauluttamattoman kurssin suorittaneet saivat kurssista keskimääräin parempia arvosanoja kuin aikataulutetun kurssin suorittaneet. Aikatauluttamattomalla kurssilla aloitustehtävän suorittaneista 72% opiskeli verkkokurssin loppuun saakka. Aikatauluttamaton kurssi suoritettiin pääosin samassa ajassa kuin yliopistossa on perinteisesti yhden kurssin suoritus tahti. Arvosanojen ja opiskelun keston perusteella omaan tahtiin suoritettava verkkokurssi oli siis toteutuksena varsin onnistunut. (Immonen & Veinio 2019, 62–63.)

Itä-Suomen yliopisto on järjestänyt useana vuonna moniammatillisen vuorovaikutusosaamisen (MOVU) opintojakson, joka kestää koko lukukauden ja koostuu kahdesta osiosta. Opintojaksolla opiskellaan aluksi kolmen opintopisteen laajuinen verkko-osuus. Sen jälkeen suoritetaan toisella kampuksella kontaktiopetuksena toteutettava ja toiselle kampukselle

etäyhteyden avulla tarjottava kahden opintopisteen simulaatio-opetus-osio, joka sisältää mm. ryhmätehtäviä. Opintojakson toteutuksessa hyödynnetään flipped learning -ajattelutapaa, jossa oppimissisältöjä tuotetaan yhdessä, oppijat toimivat aktiivisesti ja opettaja on enemmänkin ohjaaja ja kannustaja. Tässä menetelmässä oppiminen muuttuu opettajakeskeisestä enemmän opiskelijan itsesääätelytaitoja ja itseohjautuvuutta tukevampaan suuntaan. (Äikäs ym. 2020, 113.)

Vuosina 2017 ja 2018 opiskelijoilta kerättiin palautetta opintojakson suorittamisesta ja verkko-opiskelusta saatiin monenlaista palautetta. Sen hyödyiksi koettiin joustavuus ja opiskelijälähtöisyys, materiaalien selkeys ja helppo saatavuus, tehokkuus, ajansäästö, ajasta ja paikasta riippumaton yhteistyö, työskentelyn sovittaminen omiin aikatauluihin ja olennaiseen keskittyminen. Opiskelijat myös kokivat, että omien näkemysten esittäminen ja osallisuuden kokemus voi verkossa muodostua helpommaksi sellaisille opiskelijoille, joille se on haastavaa kasvotusten. Haasteiksi koettiin se, että kaikki eivät ole samaan aikaan tavoitettavissa, vuorovaikutuksellisuuden puute, vaihtelevat tietotekniset taidot, viiveet viestinnässä ja fyysisen kohtaamisen puute. (Äikäs ym. 2020, 120.)

8 Massive Open Online Course eli MOOC

8.1 Mikä on MOOC?

MOOC eli Massive Open Online Course on ilmainen ja kaikille avoin verkkokurssi, joka kuitenkin eroaa paljon perinteisestä verkkokurssista. MOOC-kurssit yleistyivät 2010-luvulla ensin Amerikassa ja levisivät sieltä pikkuhiljaa Australian ja Iso-Britannian kautta muualle Eurooppaan. Suomessa ne ovat yleistyneet vasta 2020-luvulla. (Korpela 2020, 140–141.) Alkuvaiheessa MOOC-kurssit jaettiin kahteen eri tyyppiin, cMOOCiin (Connectivist Massive Open Online Course) ja xMOOCiin (Extended Massive Open Online Course). Ensimmäinen oli melko vapaarakenteinen, vuorovaikutuksellinen verkkokurssi, jossa osallistujat tuottivat ja yhdistelivät koulutuksen aikana materiaalia kaikkien käyttöön blogien ja keskustelufoorumien avulla. Painotus oli opiskelijoiden välisissä yhteyksissä ja opiskelijamäärät melko pieni. Jälkimmäinen puolestaan oli tarkan rakenteen omaava koulutus, jossa opiskelijat keskittyivät itsenäiseen työskentelyyn ja osallistujia oli huomattavasti enemmän. Nykyisin MOOC-kurssit ovat jonkinlainen sekoitus näitä kahta. (Zacheus & Janhukainen 2022, 447.)

MOOC-kursseille ei ole yleensä minkäänlaisia lähtötaaso-vaatimuksia ja osallistujilla on usein hyvin erilaisia taustoja, kokemuksia, tietoja ja taitoja. Kurssit järjestetään verkko-oppimisalustalla ja ne sisältävät yleensä videoita, luentoja, luettavaa materiaalia, tehtäviä, kyselyitä ja keskusteluja. Tämä mahdollistaa sen, että kuka tahansa, mistä päin maailmaa tahansa voi osallistua eikä kursseille ole minkäänlaisia rajoituksia osallistujamäärän suhteen. (Virtanen & Norrgrann 2020, 25.) Käytännössä tilanne on kuitenkin se, että suurin osa MOOC-kursseista on englanniksi ja kaikki eivät osaa englantia. Lisäksi kaikilla ei ole samanlaisia tietoteknisiä taitoja tai edes tietokonetta tai internettiä, jotta kursseille osallistuminen olisi mahdollista. Kursseille voi rekisteröityä tuhansia opiskelijoita, mutta todellisuudessa kurssit suorittavat loppuun harvempi kuin joka kymmenes osallistuja. Kaikilla ei tietysti välttämättä ole tavoitteenakaan käydä kurssia kokonaan vaan opiskella siitä vain tietty osa. Iso keskeyttämisprosentti johtuu

osin myös siitä, motivaatiota on vaikea säilyttää ilman minkäänlaista palautetta oppimisesta. Osa opiskelijoista ei puolestaan opi sitä, mitä pitäisi, että kurssilla pääsee etenemään ja minkäänlaista ohjausta ei ole saatavilla. (Korpela 2020, 142–143.)

8.2 MOOC-kurssien haasteet ja hyödyt

MOOC-kurssien toteuttamisessa on paljon erilaisia haasteita. Arviointi on vaikeaa ja se täytyy usein tehdä monivalintatenteilla, koska osallistujamäärä on niin suuri. Ei myöskään voida mitenkään varmistua siitä, että tentin tai tehtävät on tehnyt juuri se henkilö, joka kurssille on kirjautunut. Tavoitteet ovat usein melko pinnallisia, koska palautetta ei ole mahdollista antaa. Opiskelijoilla on erilaiset itsesäätely- ja opiskelutaidot ja heidän pitää itse päättää, mitä ja milloin opiskelevat ja sisäistettävä olennainen tieto. Opiskelijoiden vuorovaikutus kursseilla on vähäistä ja mahdollisilla kurssien keskustelufoorumeilla ei ole ketään pitämässä huolta keskustelun laadusta, joten siellä voi levitä väärääkin tietoa. Nopea etenemistahti ja tiukat määräajat aiheuttavat sen, että kaikki eivät pysy tahdissa mukana. Opettamiseksi ei myöskään riitä pelkästään, se että alustalle ladataan luento. Oppiakseen opiskelijan on osattava liittää saamansa uusi tieto aiempaan osaamiseensa ja osata soveltaa sitä. Opettajan tehtävä tässä prosessissa on olla oppimisen mahdollistaja ja ohjaaja erityisesti niissä asioissa, jotka ovat opiskelijalle vaikeita. MOOC-kursseilla tämä puuttuu kokonaan. (Korpela 2020, 143.)

Eräs MOOC-kurssien olennainen ongelma on opetushenkilöstön vaihteleva tietotekninen osaaminen. MOOC-kurssien suorittaminen on muutenkin täysin riippuvaista teknologiasta ja se ei koskaan ole sataprosenttisen toimivaa. On myös paljon aloja, joissa tekemällä oppimista ei voi korvata virtuaaliopiskelulla. (Zacheus & Janhukainen 2022, 447.)

MOOC-kursseja pidetään hyödyllisenä täydennyskoulutuksessa. Ne soveltuvat parhaiten opiskeluun silloin, kun opiskelijalla on jo pohjatietoa aiheesta. Täyden uuden asian opiskelu niiden avulla on vaikeampaa. MOOC-kurssit toimivat hyvin

myös johdantokursseina esim. yliopistojen oppiaineisiin. Suomessa niitä on hyödynnetty myös yliopistojen opiskelijavalinnassa niin, että kurssin suorittaneista parhaimmisto kutsuttiin haastatteluun ja sitä kautta oli mahdollista päästä opiskelijaksi. MOOC-kurssit soveltuvat hyvin opintojaksoille, joilla on hyvin rajattu tai harvinainen aihe. MOOC-kurssit eivät kuitenkaan pysty korvaamaan kaikkea opetusta ja erityisesti eri aiheiden syvempi opetus on yleensä parempi suorittaa erilaisessa oppimisympäristössä. (Korpela 2020, 145.) MOOC-kurssien ei voida antaa syrjäyttää kaikkea perinteistä koulutusta, sillä suoralle opiskelijan ja opettajan väliselle vuorovaikutukselle on myös tarve. MOOC-kurssit yhdistettynä perinteiseen luokkamuotoiseen opetukseen ovat kuitenkin mahdollisuus vastata nopeasti muuttuviin yhteiskunnan haasteisiin. (Zacheus & Janhukainen 2022, 450.)

8.3 Miksi MOOC-kurssi?

Littlejohn & Milligan (2017, 93–99) tutkivat erilaisia syitä siihen, miksi ja millä perusteella ihmiset päätyvät opiskelemaan avoimia MOOC-kursseja. Avointen MOOC-kurssien opiskelu vaatii erityistä sisäistä motivaatiota, koska kukaan ei vahdi opintojen etenemistä eikä varsinaista opetusta tai tukea ole saatavilla. Etenkin opiskelijoiden keskuudessa yleisimmät syyt liittyivät haluun oppia, hyötyihin nykyisessä roolissa tai tulevassa urakehityksessä. Työelämässä olevat halusivat taas enemmänkin lisää tietoa nykyiseen työhönsä liittyen ja kehittää taitojaan. Ammattilaisten keskuudessa MOOC-kurssit nähtiin mahdollisuutena edetä uralla. Tutkimuksessa kukaan ei vastannut opiskelevansa siksi, että voisi tutustua sitä kautta uusiin ihmisiin ja luoda uusia yhteyksiä. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista opiskeli kurssin sisällön vuoksi ja vain pienellä osalla päämotivaattori oli kurssin suorittaminen tai todistus. MOOC-kurssit tuntuvat olevan monelle ammattilaiselle pääasiallinen oppimisen lähde, kun halutaan päivittää ammatillista tietämystä, virallistaa olemassa olevia tietoja tai vastata tulevaan roolin muutokseen. Opiskelu vaatii luontaista motivaatiota ja halua itsensä kehittämiseen.

Virtasen ja Norrgranin (2020, 36) mukaan opiskelijat osallistuvat MOOC-kurssille joko käytännöllisistä tai sosiaalisista syistä. Osallistujien odotukset kohdistuvat yleensä enemmänkin kurssin aiheeseen ja sisältöön kuin vuorovaikutukseen tai sosiaaliseen kanssakäymiseen. MOOC-kurssit onnistuvatkin yleensä vastaamaan paremmin ensimmäisen odotuksen täyttämiseen.

9 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida, kuinka Moniammatillinen lastensuojelun sijaishuolto -kurssi toimii sijaishuollon laitospasvatuksen opintokokonaisuutena. Kurssille osallistui yhteensä 22 opiskelijaa Liettuasta, Puolasta, Saksasta ja Suomesta. Kurssi järjestettiin hybridiopetuksena siten, että ensin opiskelijoilla oli kuusi viikkoa aikaa opiskella MOOC-kurssin sisältämät kolme moduulia itsenäisesti It's learning verkkoalustalla. Nämä moduulit olivat:

- Building educative and therapeutic relationships
(Pedagogisen suhteen rakentaminen)
- Transforming crises and conflicts into opportunities
(Moniammatillinen yhteistyö psykiatrian kanssa)
- Involving family of origin
(Sijaishuollon perhetyö)

Jokainen moduuli koostui orientaatiovideosta sekä 3–5 aiheeseen liittyvästä tehtävästä. Tehtävät sisälsivät mm. videoluentoja, lukutehtäviä, mind mapin tekemistä ja kirjoitustehtäviä. Tämän lisäksi opiskelijoiden piti lukea heille suositeltu artikkeli kotimaansa sijaishuollosta. Tehtävät piti olla palautettuina ennen lähiopetusta.

Tämän jälkeen opiskelijat osallistuivat kurssiin kuuluvalla intensiiviviikolle, joka järjestettiin lähiopetuksena Turussa 25.- 29.9.2023. Lähiopetus sisälsi luentoja, pienryhmätyöskentelyä, keskustelua sekä vierailun Lausteen perhekuntoutuskeskukseen. Opiskelijoille järjestettiin myös yksi yhteinen Teams-tapaaminen ennen Turussa järjestettyä intensiiviviikkoa.

9.1 Aineiston keruu

Kysely on yksi laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä (Sarajärvi & Tuomi 2018, 62.) Kyselylomake on olennainen osatekijä kysely- ja haastattelututkimuksissa ja siksi kysymykset kannattaa suunnitella huolellisesti.

Kysymysten muoto on yksi suurimmista virheiden aiheuttajista ja huonosti suunniteltu lomake voi pilata tutkimuksen. Lomakkeen suunnittelu vaatii kirjallisuuteen tutustumista, käsitteiden määrittelyä ja tutkimusongelman täsmentämistä. Suunnitteluvaiheessa on jo hyvä olla selvillä, miten tutkimusaineistoa käsitellään ja miten tulokset halutaan raportoida. Tutkimuksen tavoite on oltava täysin selvillä siinä vaiheessa, kun kyselylomakkeen laatiminen aloitetaan. Tutkijan on tiedettävä, mihin kysymyksiin hän haluaa vastauksia ja mitkä taustatekijät voivat vaikuttaa tutkittaviin asioihin. On myös oltava varma siitä, että tutkittavaan asiaan saadaan vastaus kysymysten avulla, koska kysymyksiä ei voi enää muuttaa tai parannella sen jälkeen, kun kyselyyn on vastattu. (Heikkilä 2014, 45–46.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään useimmiten avoimia kysymyksiä ja avoimet kysymykset ovatkin tarkoituksenmukaisia silloin, kun etukäteen ei ole tiedossa tarkkoja vastausvaihtoehtoja. Avoimet kysymykset houkuttelevat vastaamatta jättämiseen, mutta niillä voidaan myös saada vastauksia, joita ei etukäteen osattu edes ajatella. Avoimet kysymykset kannattaa sijoittaa lomakkeen loppuun ja niille on varattava tarpeeksi tilaa. Avointen kysymysten huono puoli on se, että sanallisten vastausten luokittelu voi olla vaikeaa. Tulosten käsittely on hieman helpompaa, jos kysytään selkeästi yhtä asiaa kerrallaan ja esim. positiivinen ja negatiivinen palaute eri kysymyksissä. (Heikkilä 2014, 47–48.)

Suljetut eli strukturoidut kysymykset ovat kysymyksiä, joilla on valmiit vastausvaihtoehdot. Suljettuihin kysymyksiin on yleensä helpompi antaa arvostelevaa palautetta eikä niihin vastaaminen esty kielivaikeuksien takia. Suljetut kysymykset ovat tarkoituksenmukaisia silloin, kun vastausvaihtoehdot tiedetään etukäteen. Suljettujen kysymysten etuna on se, että niihin vastaaminen on nopeaa ja tulosten käsittely on helppoa. Haittana puolestaan on se, että vastaukset annetaan harkitsematta ja neutraali vastaus houkuttelee. Jos vastausvaihtoehtojen luokittelu epäonnistuu, sitä on vaikea korjata. (Heikkilä 2014, 49.)

Tässä tutkimuksessa kurssipalaute eli tutkimusaineisto kerättiin paperisella kyselylomakkeella Turussa intensiivikurssin suorittaneilta opiskelijoilta heti kurssin päätteeksi. Se oli helpoin ja nopein tapa saada palaute kaikilta kurssille osallistuneilta. Kyselylomakkeen etuna oli se, että kaikilta osallistujilta kysyttiin varmasti samat kysymykset samalla tavalla eikä tutkijan oma toiminta vääristänyt vastauksia. Lomakkeen avulla oli myös helppo varmistaa, että kaikki tavoitteen kannalta oleelliset asiat tuli varmasti kysytyä. Vastausprosentti oli 100%.

Tutkimuksen onnistumisen perusedellytyksiä ovat hyvät kysymykset ja oikea kohderyhmä. Kyselyn alussa on hyvä olla helppoja, valmiit vastausvaihtoehdot sisältäviä kysymyksiä. Mahdollisten henkilötietojen kysyminen kannattaa kuitenkin jättää kyselyn loppuun, ettei vastaaja asetu liikaa niiden rajaamaan rooliin. (Heikkilä 2014, 47.)

Tämän tutkimuksen kyselylomake oli kaksisivuinen. Ensimmäisellä sivulla oli ainoastaan monivalintakysymyksiä, jotta vastaaminen oli helppo aloittaa. Kysymykset koskivat opiskelijoiden odotuksia kurssia kohtaan, tyytyväisyyttä kurssiin, kurssin arviointia eri näkökulmista sekä omaa oppimista. Toisella sivulla oli avoimia kysymyksiä, joissa sai vapaammin perustella mitä kurssista jäi parhaiten mieleen, mistä tykkäsi eniten ja oliko opiskelijan mielestä kurssissa jotain kehitettävää tai jotain, mistä ei pitänyt. Taustakysymyksenä ei kysytty mitään muuta kuin opiskelijan kotimaa ja sitä kysyttiin lomakkeessa viimeisenä. Opiskelijat vastasivat kysymyksiin todella hyvin. Lähes kaikissa lomakkeissa oli vastattu kaikkiin kysymyksiin. Vain yhdessä lomakkeessa oli jätetty vastaamatta kahteen monivalintakysymykseen ja kahdessa lomakkeessa yhteen avoimeen kysymykseen.

9.2 Aineiston analysointi

Opiskelijoiden vastaukset analysoitiin koodaamisen, teemoittelun ja laadullisen sisällönanalyysin avulla. Koodaaminen on yksi sisällönanalyysin työvälineistä ja toisaalta työvaihe, jolla lähes jokaisen laadullisen tutkimuksen aineiston käsittely alkaa. Koodaamisella tarkoitetaan aineiston ensimmäisen vaiheen käsittelyä ja

luokittelua, joka lopulta etenee varsinaiseen analyysiin. Koodaus on kuitenkin vain analyysin yksi työvaihe eikä sen tuloksena tehty aineiston sisällön kuvaus sellaisenaan riitä vielä analyysiksi. (Kallinen & Kinnunen, 2021.) Teemoittelussa aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan, jolloin voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79.)

Tässä tutkimuksessa aineisto siirrettiin Excel-taulukkoon kysymys kerrallaan. Vastaukset värikoodattiin ensimmäiseksi vastaajien kotimaan perusteella. Tämän jälkeen jokaisesta kysymyksestä etsittiin samankaltaisia vastauksia ja nämä samankaltaisuudet värikoodattiin. Värikoodien avulla pyrittiin yhdistämään samankaltaiset vastaukset keskenään. Tämän jälkeen samankaltaiset vastaukset teemoiteltiin yhdistävien otsikoiden alle. Näin saatiin helposti käsiteltävä kokonaisuus, josta näkyi, mitä teemoja vastauksista löytyi eniten.

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sen avulla voidaan tehdä monenlaisia tutkimuksia ja useimmat eri nimillä kulkevat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat siihen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.) Sisällönanalyysin avulla aineisto pyritään järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon ja luomaan sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen aineiston analysoinnilla haetaan informaatioarvon lisäämistä. Hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan selkeää, yhtenäistä ja mielekästä informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91.)

Koodaamisen ja teemoittelun jälkeen aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla, jotta aineistosta saatiin luotua selkeä käsitys ja johtopäätökset tutkittavasta aiheesta.

10 Tutkimustulokset

10.1 Taustakysymykset

Taustakysymyksiä tässä kyselyssä oli vain yksi. Osallistujilta tiedusteltiin, missä maassa he asuvat. Opiskelijat jakautuivat maiden mukaan seuraavasti:

- 3 suomalaista
- 5 liettualaista
- 6 puolalaista
- 7 saksalaista
- 1 ei maininnut maata

Vastauksia ei ole eritelty sen mukaan, mistä maasta vastaajat olivat.

Vastaajajoukkoon kuului siis 22 ammattikorkeakouluopiskelijaa edellä luetelluista maista.

10.2 Monivalintakysymykset

Monivalintakysymyksiä kyselyssä oli kuusi kappaletta. Kysymykset koskivat opiskelijoiden odotuksia, tyytyväisyyttä, oppimista, aiempaa osaamista, henkilökohtaista kehitystä ja kurssin hyödyllisyyttä. Avaan seuraavaksi jokaisen kysymyksen tuloksia, koska kysymyksiä oli niin vähän ja jokaisella on merkitystä.

Opiskelijoilta kysyttiin, missä määrin heidän odotuksensa kurssista täyttyivät. Odotuksia ei tarvinnut avata, mutta tulos oli todella hyvä. Puolet opiskelijoista vastasi kaikkien odotusten täyttyneen ja puolet suurimman osan odotuksista täyttyneen. Voidaan siis päätellä, että opiskelijat saivat kurssilta sen, mitä tulivat hakemaan.

Myös opiskelijoiden tyytyväisyys kurssiin oli kiitettävällä tasolla. Puolet opiskelijoista oli erittäin tyytyväisiä ja kahdeksan opiskelijaa tyytyväisiä kurssiin. Vain yksi opiskelija oli hyvin pettynyt ja yhden mielipide oli neutraali. Valitettavasti tiedossa ei ole, mistä syystä opiskelija oli pettynyt kurssiin, koska avoimista

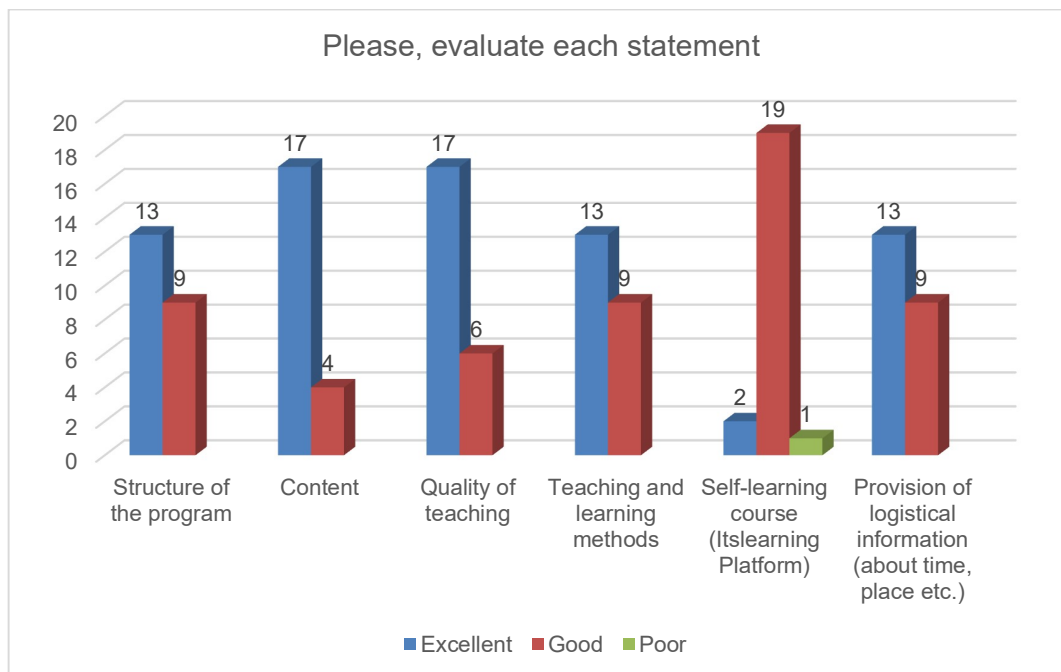
vastauksista se ei käynyt ilmi ja tämän kysymyksen vastausta ei tarvinnut perustella millään tavalla. Yksi opiskelija jätti vastaamatta tähän.

Seuraavaksi opiskelijoita pyydettiin arvioimaan kurssia yleisellä tasolla. Arvioinnin kohteena olivat kurssin rakenne, kurssin sisältö, opetuksen laatu, opetus- ja opiskelumetodit, intensiiviviikkoa edeltävä itseopiskelu ja siinä käytetty Itslearning-alusta sekä logistiikasta tiedottaminen. Pääosin opiskelijat arvioivat kaikkia kohtia arvosteluilla erinomainen tai hyvä.

Erinomaiset arvoinnit sai erityisesti kurssin sisältö ja opetuksen laatu. Tästä voidaan päätellä, että kurssin aihealueet oli hyvin valittu ja opiskelijat hyötyivät oppimastaan. Kurssilla käsiteltiin juuri niitä samoja aiheita, joista suomalaiset sijaishuollon työntekijät olivat Lastensuojelun keskusliiton kyselyn mukaan käyneet lisäkoulutuksia. Kurssin sisältö oli siis todella onnistunut ja aiheet ovat tärkeitä laitospuolisen sijaishuollon työntekijöille. Myös kurssin opettajat selvästi tietävät, mitä opettavat.

Kurssin rakenne, opetus- ja opiskelumetodit ja logistiikasta tiedottaminen eivät jääneet paljon huonommiksi arvioinneiltaan. Jatkoa ajatellen on hyvä tietää, että hybridiopetuksena järjestettävä kurssi on rakenteeltaan toimiva. Kuten aiemminkin on jo todettu, MOOC-kurssit eivät pysty korvaamaan kaikkea opetusta ja suoralle opiskelijan ja opettajan väliselle vuorovaikutukselle on myös tarve. Tällä kurssilla MOOC-kurssin ja lähiopetuksen yhdistäminen oli hyvin toteutettu.

Itseopiskelu sai huonoimmat arvoinnit. Tämä johtui todennäköisesti Itslearning-alustasta, koska se oli mainittu erikseen kysymyksessä ja saattoi johdatella arvioimaan vain sitä. Ei sekään silti huonoja arviointeja saanut, mutta tulevaisuudessa olisi varmasti syytä miettiä, olisiko jokin muu oppimisalusta käytettävyydeltään parempi. Verkko-oppimisympäristön hahmottamisen vaikeus ja tekniset ongelmat koetaan haasteeksi verkko-opiskelussa. Oppimisympäristöön kannattaa kiinnittää huomiota, sillä sen avulla verkko-opiskelusta voidaan tehdä huomattavasti helpompaa ja mielekkäämpää. Kuviossa 1. on avattu tarkemmin opiskelijoiden vastauksia.

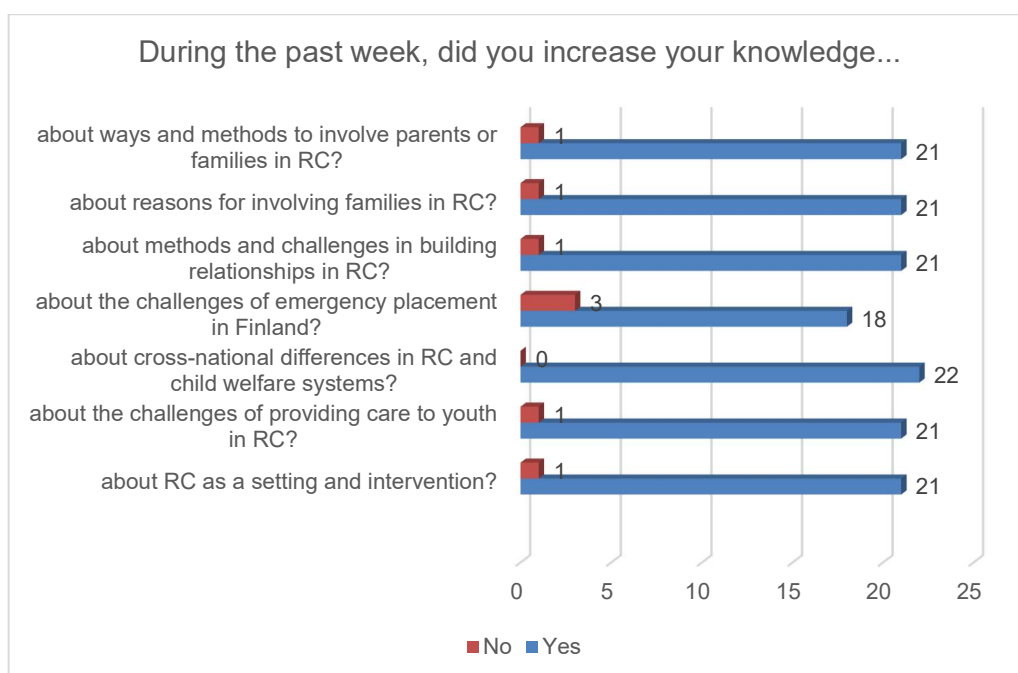

Kuvio 1. Kurssin yleinen arviointi.

Opiskelijoilta tiedusteltiin, oliko heillä aiempaa tietoa laitospuolisesta sijaishuollosta tai olivatko he opiskelleet siihen liittyviä opintoja ennen tätä kurssia. Vastausten mukaan aiempaa tietämystä oli 20 opiskelijalla, mutta muita aiheeseen liittyviä opintoja oli tehnyt vain yhdeksän opiskelijaa. Oli toki oletettavaa, että opiskelijoilla olisi aiempaa tietämystä laitospuolisesta sijaishuollosta, mutta joukkoon mahtui silti kaksi, joilla ei ollut lainkaan aiempaa tietämystä. Usein verkko-opiskelu on helpompaa, jos aiheesta on jo aiempaa tietämystä, mutta tässä tapauksessa tietämyksen puute ei vastausten perusteella vaikuttanut asiaan. Vain yhdeksän opiskelijaa oli aiemmin opiskellut laitospuoliseen sijaishuoltoon liittyviä kursseja. Tämä johtuu varmasti siitä, että kurssitarjontaa ei juurikaan ole.

Seuraavaksi opiskelijoilta tiedusteltiin, lisääntyikö heidän tietämyksensä liittyen laitospuolisen sijaishuollon alueisiin, joita kurssilla käsiteltiin. Vastausten mukaan opiskelijoiden tietämys lisääntyi kaikissa osa-alueissa. Ainoastaan kiireelliseen sijoitukseen liittyvät haasteet Suomessa sai kolme kieltävää vastausta. Tästä voidaan päätellä, että kurssin avulla opiskelijat saivat paljon

uutta tietoa laitostenmuotoiseen sijaishuoltoon liittyen eli opetusmenetelmät ja aiheet oli onnistuneesti valittu. Todennäköisesti opiskelijat, jotka vastasivat, ettei heidän tietämyksensä lisääntynyt, tiesivät aiheesta jo etukäteen sen verran paljon, että he eivät oppineet kurssilla mitään uutta. Toisaalta tämän perusteella voidaan myös miettiä, pitäisikö kiireellistä sijoitusta käsitellä kurssilla jollakin toisella tavalla. Muut vaihtoehdot saivat vain yksittäisiä vastauksia ja ne tulivat eri opiskelijoilta eli kukaan opiskelija ei ollut sitä mieltä, että hänen tietämyksensä ei lisääntynyt millään osa-alueella. Kuviossa 2. eritellään tarkemmin, mitä kaikkea tietämystä opiskelijat saivat kurssilta lisää.

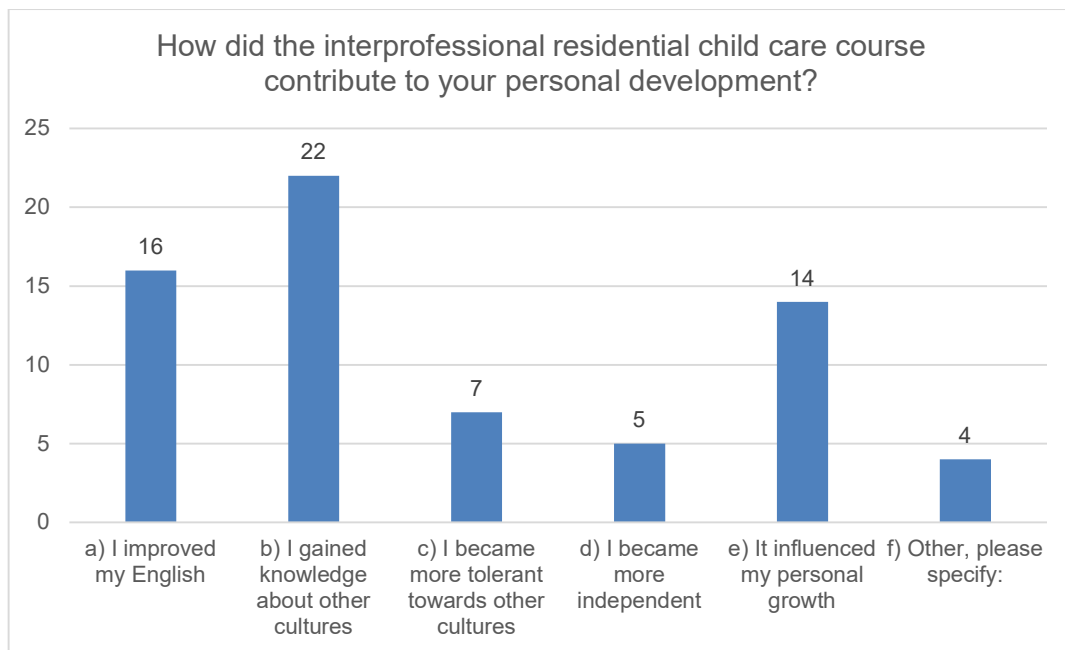

Kuvio 2. Tietämyksen lisääntyminen.

Viimeinen monivalintakysymys koski sitä, kuinka kurssi auttoi opiskelijan henkilökohtaisessa kehittämisessä. Kysymyksessä sai valita useamman vastausvaihtoehdon. Jokainen vaihtoehto sai vastauksia, mutta eniten korostui tiedon lisääntyminen muista kulttuureista. Kurssin ja koko ERCCI-hankkeen tavoitteena oli oppia muiden maiden sijaishuollon tavoista ja käytänteistä, jotta sitä kautta olisi mahdollista kehittää oman maan sijaishuoltoa. Siinä mielessä tämä kurssi onnistui hyvin tässä tavoitteessa. Toiseksi eniten opiskelijat kertoivat

parantaneensa englannin kielen taitoaan ja kolmanneksi kurssin vaikuttaneen heidän henkilökohtaiseen kasvuunsa. Monet kokivat, että kurssilla oltiin hyvin ymmärtäväisiä heitä kohtaan, joiden englanninkielentaito ei ollut kovin hyvä ja näin he uskalsivat puhua ja harjoitella turvallisessa ympäristössä.

Neljä opiskelijaa valitsi vaihtoehdon jokin muu, täsmennä. Vastauksissa mainittiin uudelleen motivoituminen lastensuojelun parissa työskentelyyn sekä varmuus siitä, että haluaa työskennellä lastensuojelussa. Lisäksi erään opiskelijan tietoisuus lastensuojelun ongelmista Suomessa lisääntyi ja erään opiskelijan itsetunto kohosi. Kurssi on selvästikin onnistunut myös siinä tavoitteessa, että laitospasvatuksen imago paranee ja osoitetaan, kuinka tärkeää kasvatustyötä laitospasvatuksessa sijaishuollossa tehdään. Vastausvaihtoehdot on eritelty tarkemmin kuviossa 3.

Kuvio 3. Kurssin vaikutus henkilökohtaiseen kehitykseen.

10.3 Avoimet kysymykset

Avoimia kysymyksiä kyselyssä oli kolme kappaletta. Ensimmäisenä kysyttiin, mikä jäi parhaiten mieleen kaikista kurssilla opituista asioista. Seuraavaksi

tiedusteltiin, mistä opiskelijat pitivät kurssissa eniten. Kolmantena haluttiin tietää, oliko opiskelijoilla jotain kehitysehdotuksia tai jotain, mistä he eivät pitäneet. Kahta lomaketta lukuun ottamatta, jokaisessa lomakkeessa oli vastattu kaikkiin kysymyksiin. Kahdessa lomakkeessa ei ollut vastattu mitään viimeiseen kohtaan, jossa kysyttiin kehitysehdotuksia ja oliko jotain, mistä opiskelija ei pitänyt.

10.3.1 Mieleenpainuvinta kurssissa

Parhaiten opiskelijoiden mieleen jäi se, kuinka tärkeää on ottaa koko perhe huomioon, kun lapsi sijoitetaan laitokseen. Tämän mainitsi vastauksissaan 11 opiskelijaa. Vastauksissa mainittiin muun muassa kuinka vanhempien ja sisarusten osuus on merkittävä sijoitetun lapsen kuntoutumisessa ja Suomi on tässä edelläkävijä. Esimerkiksi Puolassa tällaista käytäntöä ei ole lainkaan. Mieleen jäi myös se, kuinka Suomessa sisarukset pyritään pitämään yhdessä, jos perheestä sijoitetaan useampia lapsia.

Toiseksi eniten parhaiten mieleen jääneissä asioissa mainittiin eri maiden sosiaalihuollon eroavaisuudet. Tämä mainittiin kymmenen kertaa. Näiden neljän maan keskenkin on paljon eroavaisuuksia ja opiskelijoiden mielestä oli hyödyllistä oppia, miten asioita hoidetaan eri maissa. Opiskelijat oppivat muun muassa mitä asioita omassa kotimassa voitaisiin tehdä paremmin ja miten eri tavalla asioita hoidetaan haastavien lasten kanssa eri maissa. Mikään maa ei kuitenkaan ole muita parempi, vaikka asioita tehdäänkin eri tavalla.

I've learned most about other countries differences, where to improve and so on.

Kolmanneksi parhaiten opiskelijoille jäi mieleen vierailu Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa. Vierailu mainittiin kahdeksassa vastauksessa. Osa opiskelijoista ei ollut koskaan aiemmin käynyt sijaishuoltoyksikössä ja erityisesti perhekuntoutus teki suuren vaikutuksen opiskelijoihin.

Visiting residential care. I've never seen how it works and there working social worker was so inspiring.

Useassa vastauksessa mainittiin erilaiset menetelmät ja metodit, joita opiskelijat olivat kurssilla oppineet ja voivat tulevaisuudessa hyödyntää työssään. Terapeuttisten menetelmien tärkeys jäi monelle mieleen. Luottamuksellisen ja aidon suhteen rakentaminen asiakkaisiin mainittiin myös useampaan otteeseen.

Sijaishuollon asiakkaiden mielestä nämä ovat juuri niitä aiheita, jotka ovat tärkeitä sijoitettujen nuorten kanssa työskennellessä. On siis hyvä tietää, että erilaiset menetelmät, metodit ja terapeuttisten menetelmien tärkeys on jäänyt opiskelijoiden mieleen. Luottamuksellisen suhteen rakentaminen on yksi merkittävimpiä tekijöitä laitosmuotoisessa sijaishuollossa ja sen tärkeyttä ei voi liikaa korostaa.

10.3.2 Parasta kurssissa

Ehdottomasti eniten opiskelijat pitivät kurssin aikana vierailusta Lausteen perhekuntoutuskeskukseen. Tämä mainittiin 13 vastauksessa. Opiskelijoista oli hienoa nähdä laitosmuotoisen sijaishuollon yksikön toimintaa käytännössä. Monen mielestä vierailu oli paras tapa oppia, millaista laitosmuotoinen lastensuojelutyö on ja miten se toimii Suomessa. Esimerkiksi Saksassa tällaista mahdollisuutta ei opintoihin sisälly.

The residential care in Turku and the speeches there, for me it's so interesting to hear people who talk about their practical work. That's something that is lacking in my studies at my university.

Toiseksi eniten opiskelijat pitivät mahdollisuudesta oppia eri maiden sosiaalihuollosta. Kymmenen opiskelijaa mainitsi tämän vastauksessaan.

Having the opportunity to see the difference between our countries in RCC and discuss about that.

Kolmanneksi useimmiten vastauksissa mainittiin ryhmätyöskentely ja mahdollisuus keskustelulle. Molemmat mainittiin viisi kertaa. Opiskelijat kokivat, että ryhmissä oli helppo keskustella, keskusteluista oppi paljon ja ne antoivat ideoita ja motivaatiota tulevaan työhön.

Our brainstorm left me feel really motivated and inspired for my future social work.

Lisäksi vastauksissa mainittiin uusiin ihmisiin tutustuminen, tapaustutkimukset, suvaitsevaisuus, kärsivällisyys huonommin englantia puhuneiden kanssa, mahdollisuus parantaa englannin kielen taitoa ja rento oppimisilmapiiri.

Vastausten perusteella kurssin sisältö oli hyvin suunniteltu. Laitosvierailu oli selvästi kurssin kohokohta ja osa näki ensimmäistä kertaa, millaista elämä lastensuojelulaitoksessa on. Ryhmätyöt ja keskustelu saivat paljon positiivista palautetta ja onkin todella hyvä, että keskustelulle oli varattu tarpeeksi aikaa. Opiskelijat arvostivat selvästi enemmän lähiopetuksena tapahtuvaa koulutusta ja erityisesti ryhmätöitä ja keskustelua kuin itseopiskelua, joten tässäkin nähdään, että perinteiselle lähiopetukselle on edelleen tarve, etenkin aiheiden syvällisemmässä käsittelyssä. Vaikka verkko-opetus tuo paljon mahdollisuuksia, ei sillä kuitenkaan voi korvata kaikkea, etenkin sosiaalista kanssakäymistä, sillä vuorovaikutus kanssaopiskelijoiden kanssa ja opettajan ohjaus edistää oppimista

10.3.3 Kehittämisehdotuksia

Opiskelijoiden kehittämisehdotuksissa toivottiin enemmän ryhmätyötä ja erityisesti enemmän opiskelijoiden jakamista kansainvälisiin ryhmiin. Nyt opiskelijat pysyivät samassa ryhmässä koko kurssin ajan. Opiskelijat kokivat, että moni ei uskaltanut puhua isossa ryhmässä, mutta pienemmissä ryhmissä puhetta tuli enemmän. Sekoittamalla ryhmiä opiskelijat olisivat myös tutustuneet toisiinsa paremmin.

More group work -> international group work, heard more about ideas and thoughts from other countries that way because a lot of people didn't speak in the big group but had a lot to say in the small groups.

Opiskelijat toivoivat myös jotain yhteistä vapaampaa ohjelmaa oppituntien ulkopuolelle. Nyt kaikki yhteinen tekeminen tapahtui opiskelun merkeissä. Hyviä vaihtoehtoja olisi esimerkiksi illallinen yhdessä tai jotain muuta yhteistä

aktiviteettia oppituntien jälkeen. Näin olisi mahdollista tutustua myös hieman epävirallisemmassa ympäristössä.

Perhaps some arranged activity in the evening, dinner or something.

Lisäksi kehittämissuhteissa toivottiin itseopiskelualustan vaihtamista johonkin toiseen, Itslearning ei ollut kovin intuitiivinen. Kurssin toivottiin kestävän pidempään, esimerkiksi kaksi viikkoa, jotta opiskelijat ehtisivät tutustua toisiinsa paremmin, ehtisi oppia enemmän ja vieraila useammassa kohteissa. Yhtenä ehdotuksena oli, että jokainen opiskelijaryhmä opiskelisi etukäteen oman maansa systeemin paremmin, jotta saisi vielä enemmän irti eri maiden eroavaisuuksista. Toivottiin myös videoita eri maiden laitospuolesta sijainnista, enemmän aikaa eri maiden esityksille, enemmän tilaa keskustelulle ja diojen jakamista heti esitysten jälkeen.

Slides right after the presentations so you can look at them and digest the information more properly. Maybe more questions would have come up.

More room for discussion -> Time to reflect given information.

Viimeisessä avoimessa kysymyksessä opiskelijoilta tiedusteltiin, mistä he eivät kurssissa pitäneet. Tähän kysymykseen vastasi vain viisi opiskelijaa. Vastaukset olivat hyvin samantyyllisiä, liikaa informaatiota liian lyhyessä ajassa ja vaikea keskittyä kaikkeen kerralla. Opiskelijoiden mielestä ennakkotehtäviä oli liian paljon ja oli vaikea ehtiä tehdä ne. Oppimisalustaa pidettiin myös hankalana käyttää.

I think that there was a little bit too much task on MOOC platform and it was hard to do all of those.

The learning platform is too complicated, but I liked the tasks.

Kehittämissuhteet eivät koskeneet lainkaan kurssin aiheita tai oppisisältöjä. Siitä ja myös aiemmista vastauksista voidaan päätellä, että ne koettiin hyviksi. Opiskelijat kertoivat oppineensa paljon muiden kulttuureista ja tavoista toimia, mutta silti kansainvälisyyttä toivottiin vielä enemmän. Tulevaisuudessa olisi varmasti hyvä sekoittaa ryhmät joka päivä, jotta opiskelijat tutustuisivat vielä

paremmin toisiinsa. Yhteinen illallinen esimerkiksi heti ensimmäisenä iltana voisi myös auttaa tutustumisessa ja jännityksen laukeamisessa. Sen jälkeen olisi varmasti helpompi työskennellä muidenkin kuin vain oman maan opiskelijoiden kanssa. Joidenkin mielestä opiskeltavaa oli aikaan nähden liikaa, mutta tämä tuli esiin vain muutamassa vastauksessa, joten siitä ei voi vielä päätellä, että kaikki olisivat ajatelleet näin. Muutaman kokemuksen perusteella en siis lähtisi muuttamaan kurssin sisältöä tai rakennetta. Verkko-opiskeluun tarkoitettua oppimisalustaa pitäisi miettiä uudestaan, jotta se ei vaikeuttaisi opiskelua. Verkko-opinnoissa oppimisalustan pitäisi olla mahdollisimman intuitiivinen ja selkeä. Lähiopetusjakson pituutta voisi myös hieman pidentää, koska keskustelulle ja reflektoinnille on selkeä tarve. Kokonaisuutena verkko-opiskelun ja lähiopetuksen yhdistäminen on varmasti jatkossakin hyvä ratkaisu.

11 Yhteenveto

11.1 Mitä tuloksista voidaan päätellä?

Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että opiskelijat pitivät kurssissa eniten kohdevierailusta Lausteelle, eri kulttuurien sijaishuollon työskentelytavoista oppimisesta ja ryhmätyöskentelystä. Tämä vahvistaa sitä, että kansainvälinen yhteistyö on hyödyllistä ja on hyvä tutustua myös muiden maiden tapoihin toimia, jotta ei sokaistu oman maan toimintatavoille. Kansainvälisestä yhteistyöstä saadaan uusia näkökulmia siihen, miten asioita voidaan tehdä toisella tavalla. Näitä erilaisia tapoja voi sitten mahdollisuuksien mukaan hyödyntää myös omassa työssään. Toisaalta kansainvälisessä yhteistyössä voidaan myös kyseenalaistaa jonkin maan tapa toimia jossain asiassa ja tämä voi herätellä miettimään, että miksi oikeastaan teemme asioita niin kuin teemme. Välillä olisi hyvä pysähtyä miettimään, miksi tiettyjä asioita tehdään ja ovatko ne perusteltuja.

Lausteen kohdevierailulla osa näki ensimmäistä kertaa, miten laitospuolesta sijaishuoltoa toteutetaan käytännössä. Joidenkin maiden opintoihin tällaiset käytännön vierailut eivät kuulu ollenkaan ja siksi vierailu koettiin erityisen hyödyllisenä. Laitospuoloinen sijaishuolto on työtä, jossa paljon oppii tekemällä, mutta kaikelle tekemiselle olisi hyvä olla pohja koulutuksen kautta. Laitospuolisessa sijaishuollossa koulutuksen tarve vielä korostuu ja osaamisen tulisi olla todella laaja-alaista. Koulutukseen on kuitenkin aina hyvä kuulua käytännön jaksoja oikeassa työympäristössä ja tämän kyselyn vastaukset tukevat sitä ajatusta.

Ryhmätyö ja keskustelu koettiin hyvänä oppimisen muotona ja oli hienoa lukea vastauksista, että keskustelulle oli annettu aikaa ja tilaa. Usein kurssit täytetään luennoilla ja aiheen reflektomiselle ei jää tarpeeksi aikaa. Tällä kurssilla luentojen ja keskustelujen suhde tuntui olevan hyvin kohdallaan. Luennoista ja mahdollisuudesta opiskella lisää itsenäisesti oman kiinnostuksen mukaan dioilta ja videoilta pidettiin myös, mutta vapaan keskustelun osuus korostui vastauksissa. Tämä tukee myös sitä teoriaa, että pelkkä verkko-opiskelu ei aina

välttämättä ole paras mahdollinen tapa opiskella vaan siihen on hyvä yhdistää myös perinteistä opetusta. Eteenkin opiskelijat, joilla ei ole aiempaa kokemusta aiheesta, hyötyvät opettajan ohjauksesta. Kunnollista keskustelua on verkossa vaikeampi saada aikaan kuin perinteisessä lähiopetuksessa ja keskustelu usein syventää oppimista, joten tälläkin kurssilla on tarve myös sosiaaliselle vuorovaikutukselle.

Kansainvälisen yhteistyön hienous korostui siinä, mikä kurssilta jäi parhaiten mieleen. Eri maiden erot lastensuojelun sijaishuollossa mainittiin todella monessa vastauksessa. Tämä vahvistaa edelleen kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä. Myös perheen kanssa tehtävän yhteistyön merkitys sijaishuollossa korostui vastauksissa. Tämä on asia, mikä Suomessa toimii jo melko hyvin, ja mistä muiden maiden opiskelijat oppivat paljon. Lausteen kohdevierailu mainittiin myös tässä yhteydessä, joten näkisin, että se on ollut tämän kurssin kohokohta ja parasta antia.

Opiskelijat eivät juurikaan antaneet negatiivista palautetta, eivät avoimiin kysymyksiin, mutta eivät myöskään strukturoituihin kysymyksiin. Negatiiviset palautteet koskivat lähinnä sitä, että tuli liikaa asiaa lyhyessä ajassa ja siksi välillä oli vaikea keskittyä. Itslearning verkko-oppimisalustasta ei oikein tykätty, se koettiin hankalana ja joidenkin mielestä verkkotehtäviä oli liikaa. Näitä vastauksia ei kuitenkaan voi yleistää koskemaan koko kurssia, koska vastauksia oli niin vähän. Itse kurssin sisältö ei saanut minkäänlaista negatiivista palautetta, mistä voidaan päätellä, että aiheet oli onnistuneesti valittu.

Kehittämisehdotuksia saatiin jonkin verran. Eniten opiskelijat kaipasivat vielä enemmän kansainvälistä ryhmätyötä ja ryhmien sekoittamista, koska nyt ryhmät pysyivät samoina koko kurssin ajan. Ryhmätyö on selkeästi monelle hyvä tapa oppia ja pienessä ryhmässä on helpompi keskustella kuin isossa. Kurssin toivottiin myös kestävän pidempään, koska viikko oli melko lyhyt aika. Pidemmällä kurssilla olisi enemmän aikaa luennoille ja keskustelulle ja ehkä toiselle kohdevierailullekin. Lisäksi toivottiin, että verkko-oppimisalusta vaihdettaisiin johonkin toiseen. Opiskeluajan ulkopuolelle toivottiin myös jotain yhteistä ohjelmaa. Vieraassa maassa opiskelijat pysyvät vapaa-ajalla helposti

omissa porukoissaan, ellei ole jotain järjestettyä ohjelmaa. Jokin paikallinen tapahtuma tai illallinen olisi toivottu lisä.

Näiden palautteiden pohjalta seuraavaa kertaa ajatellen voisi miettiä, olisiko verkko-oppimisalustaa mahdollista vaihtaa johonkin toiseen alustaan, jotta itsenäinen opiskelu ei vaikeutuisi teknisten haasteiden vuoksi. Viikon kurssille saattaisi riittää kaksi moduulia, jotta asioihin pystyttäisiin keskittymään paremmin. Vaihtoehtoisesti kurssin pituus voisi olla kaksi viikkoa ja siinä tapauksessa moduuleja voisi olla mukana neljä. Kurssi voisi sisältää enemmän ryhmätöitä niin, että jokaisessa ryhmässä olisi osallistujia jokaisesta maasta ja ryhmät vaihtuisivat kurssin aikana. Ennakkotehtävänä pitäisi tutustua oman maan sijaishuoltoon, jotta osaa kertoa siitä muille.

Kaiken kaikkiaan palaute kurssista oli todella hyvää ja pääasiassa positiivista. Strukturoituihin kysymyksiinkin tuli vain yksittäisiä negatiivisia vastauksia, vaikka yleensä niihin on helpompi antaa negatiivista palautetta. Opiskelijat olivat pääasiassa erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä kurssiin yleisesti ja kaikki kokivat kurssin vaikuttaneen heidän henkilökohtaiseen kehitykseensä jollain tavalla. Odotukset täyttyivät puolella opiskelijoista suurimmaksi osaksi ja puolella opiskelijoista kokonaan. Siinä mielessä kurssi oli todella onnistunut kokonaisuus eikä paljoa parannettavaa löydy. Melko pienillä muutoksilla kurssista olisi siis mahdollisuus saada lähes täydellinen.

Kurssin oppisisällöt vastasivat hyvin sitä tarvetta, mikä eri tutkimusten mukaan sijaishuollon työntekijöillä on. Samoista aiheista käydään yksittäisiä täydennyskoulutuksia, koska työssä on tarvetta kriisi- ja traumatyön osaamiselle, perheiden kanssa työskentelylle ja erilaisten orientaatioiden sekä menetelmien osaamiselle. Sijoitetut nuoret kaipaavat turvallisen arjen ja ympäristön lisäksi myös kuntouttavaa ja hoidollista työtä. Tämä kurssi voisi kokonaisuudessaan sisältyä esimerkiksi sosionomi AMK-opintoihin heille, jotka haluavat erikoistua lastensuojelussa nimenomaan sijaishuoltoon. Kurssista saisi hyvät lähtökohdat laitostenmuotoisessa sijaishuollossa työskentelyyn eikä heti työuran alussa olisi tarvetta lisäkoulutukselle vaan voisi keskittyä itse työhön.

11.2 Tutkimuksen eettisyys

“Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa -ohjetta (TENK 2012)” (Arene 2019, 3). Tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus suoritetaan hyvän eettisen käytännön edellyttämällä tavalla. Keskeisiä lähtökohtia eettisesti kestävässä tutkimuksessa ovat mm. rehellisyys kaikessa tutkimustoiminnassa, eettisesti kestävät tutkimusmenetelmät, avoimuus tulosten julkaisussa ja asianmukaiset viittaukset muiden tekemiin tutkimuksiin. (TENK 2012, 6.)

Tässä tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä koko tutkimusprosessin ajan. Kyselyyn vastanneet tiesivät, että vastaukset ovat anonymoituja eikä niitä voi yhdistää yksittäiseen vastaajaan. Vastaajat tiesivät myös, mitä tarkoitusta varten kysely tehtiin. Tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa noudatettiin yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta sekä pidettiin huoli, ettei tutkimusaineisto pääse kenenkään ulkopuolisen nähtäväksi. Tutkimuksessa käytettiin eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä ja kaikessa viestinnässä koskien tutkimuksen etenemistä ja tuloksia oltiin avoimia. Tuloksia ei vääristelty vaan ne raportoitiin rehellisesti sellaisena, kuin ne olivat. Tutkimuksen lähdeaineistona käytettiin aiempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja näiden tekijöille annettiin kunnia heidän tutkimuksistaan viittaamalla julkaisuihin asianmukaisella tavalla. Tutkimukselle hankittiin asianmukaiset luvat ja kaikki tarvittavat sopimukset hoidettiin kuntoon.

11.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksissa on tärkeää arvioida luotettavuutta ja sitä voidaan arvioida useasta eri näkökulmasta. Reliaabelius tarkoittaa tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia eli jos vaikka kaksi tutkijaa päätyy samaan tulokseen, on tulos reliaabeli. Validius puolestaan tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. Kyselyssä vastaajat voivat ymmärtää

kysymyksen eri tavalla kuin tutkija oli ajatellut. Jos tutkija käsittelee tuloksia oman alkuperäisen ajatusmallin mukaisesti, ei tuloksia voida pitää luotettavina. Edellä mainitut termit, reliabelius ja validius, liitetään yleensä kvantitatiiviseen tutkimukseen, jonka piirissä käsitteet ovat syntyneet. Myös kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta on mitattava, vaikka ei kyseisiä termejä haluaisikaan käyttää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan kasvattaa selostamalla tarkkaan kaikki tutkimuksen eri vaiheet ja perustelemalla kaikki valinnat ja tulkinnat. (Hirsjärvi ym. 2016, 231–233.)

Tässä tutkimuksessa kyselyn strukturoitujen sekä avointen kysymysten validiutta ja reliabeliutta arvioitiin kyselyn suunnittelu- ja testausvaiheessa. Kysymykset pyrittiin laatimaan niin, että vastaajalle ei jää tulkinnanvaraa ja kysymykset ymmärretään, niin kuin ne on tarkoitettu ymmärrettäviksi. Tutkimuksen kokonaisluotettavuutta arvioitiin Vilkan (2007, 152) tekemän listan avulla ja pyrittiin siihen, että mahdollisimman moni asia täsmää listan kanssa. Kyselyn tuloksia avattiin numeerisesti, kuvioilla ja sanallisesti.

Tutkimuksen laadullisen osuuden luotettavuutta vahvistettiin sillä, että raportissa on selostettu huolellisesti tutkimuksen kulku ja siinä käytetyt menetelmät. Tulosten analysointi on perusteltu ja kerrottu, mihin tutkijan päätelmät ja tulkinnat perustuvat. Avointen kysymysten vastauksista on otettu raporttiin suoria lainauksia, jos ne ovat olleet tarkoituksenmukaisia tulosten kuvaamisessa. Tutkimuksen luotettavuutta vahvisti myös kyselyn korkea vastausprosentti ja oikea kohderyhmä.

12 Lopuksi

Kokemukseni ja tietämykseni laitosmuotoisesta sijaishuollosta olivat hyvin samankaltaiset, mitä ERCCI-projektin lähtökohdat olivat. Varsinainen laitosmuotoisen sijaishuollon koulutus on hyvin vähäistä ainakin sosionomiopinnoissa ja laitoksissa työskentelee työntekijöitä hyvin erilaisista lähtökohdista. On täysin laitoksessa työskentelevistä persoonista kiinni, millainen kokemus sijoitus lapselle on. Olin siis itsekkin sitä mieltä, että tällaiselle koulutuskokonaisuudelle on ehdottomasti tarve ja siksi olikin kiinnostavaa lähteä tutkimaan, miten tällainen koulutuskokonaisuus toimii ja otetaan vastaan.

Tutkimus toteutettiin lomakekyselyllä, joka jaettiin opiskelijoille täytettäväksi heti kurssin päätteeksi. Kyselyn tulokset eivät sinänsä yllättäneet minua. Opiskelumuodoista kohdevierailu Lausteelle, eri kulttuurien eroavaisuudet, ryhmätyöt ja keskustelu olivat teemoja, jotka nousivat esille kaikista eniten. Sosiaalialalle ja lastensuojeluun hakeutuu varmasti pääasiassa sosiaalisesti taitavia opiskelijoita, jotka ovat kiinnostuneita työskentelemään ihmisten parissa. Tällöin jo opiskeluaikana korostuu sosiaalisuuden merkitys, asioiden reflektointi keskustelemalla ja käytännön harjoittelu. Vaikka luentoja pidettiin tärkeinä ja merkityksellisinä, koska sieltä teoriapohja kaikelle saadaan, niin silti muut oppimisen muodot koettiin paremmiksi. Erilaisten työssä käytettävien metodien oppimista pidettiin kyllä erityisen hyvänä ja sitäkö en yhtään ihmettele, koska niille on työssä todellinen tarve. Luennoillekin on siis toki tarve, kunhan ne ovat aiheista, joita voi soveltaa käytäntöön.

Näkisin, että tämän opintokokonaisuuden suorittaminen juuri tällaisena hybridimallisena intensiivikurssina toimii mahdollisesti jopa paremmin kuin pelkästään itseopiskeltavana verkkokurssina. Tällöin mahdollisuus kansainväliseen yhteistyöhön on paljon parempi ja aiheita pääsee reflektoimaan muiden opiskelijoiden kanssa. Monet lastensuojeluun ja sijaishuoltoon liittyvät aiheet herättävät paljon tunteita ja kysymyksiä ja niistä on hyvä päästä keskustelemaan muiden kanssa. Pelkkä yksinopiskelu verkossa ei välttämättä tee kurssille oikeutta eikä siitä ehkä saa niin paljon irti kuin tällä tavalla. Toisaalta

näkisin myös, että etenkin suomalaisille opiskelijoille koko kurssin opiskeleminen englanniksi on edelleen kynnyskysymys. Tämän vuoksi ehdottaisinkin, että kurssista lähdetäisiin tekemään suomenkielinen versio, jolloin kaikista kuudesta moduulista voitaisiin kasata yksi isompi opintokokonaisuus, joka jatkossa sisältäisi sosionomiopintoihin, jos opiskelija suuntautuu lastensuojeluun. Toisaalta yksittäisiä moduuleja olisi hyvä pystyä suorittamaan esimerkiksi täydennyskoulutuksena, vaikka avoimen ammattikorkeakoulun kautta. Työyhteisöille olisi varmasti hyödyllistä, jos kurssi olisi mahdollista suorittaa myös pelkkänä verkko-opintoina. Tähän tarpeeseen tosin ollaan jo vastaamassa myös toisen hankkeen kautta.

Huhtikuussa 2023 käynnistyi viiden suomalaisen ammattikorkeakoulun yhteinen VAASI-hanke, jonka tavoitteena on kartoittaa, vahvistaa ja uudistaa vaativan sijaishuollon osaamista yhteistyössä sijaishuollon ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Hanke pyrkii selvittämään ja jäsentämään lastensuojelun sijaishuollon ammatillisia kompetensseja, osaamisvaatimuksia, osaamisprofiileja ja koulutustarpeita. Tarkoituksena on tämän tiedon pohjalta rakentaa yhteistyössä sijaishuollon henkilöstön ja palveluntuottajien kanssa digitaalisia itseopiskeltavia oppimiskokonaisuuksia, jotka tuovat kaikille lastensuojelualan toimijoille mahdollisuuden uudistaa osaamistaan. Vain ammatillisesti vahva ja koulutettu henkilöstö kykenee ylläpitämään lastensuojeluyksikön toimintakulttuuria ja kehittämään sijaishuoltoa. (www.vaasihanke.turkuamk.fi)

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että erityisesti laitospuoleiseen sijaishuoltoon keskittyneelle koulutukselle on suuri tarve. Sijoitetut lapset ja nuoret ansaitsevat tasalaatuista hoitoa ja kuntoutusta sijoituspaikasta riippumatta. Sekä lastensuojelun asiakkaat että työntekijät kaipaavat sijaishuoltopaikkoihin ammatillisempaa ja erikoistuneempaa osaamista, joten siihen pitää panostaa. ERCCI-hanke ja VAASI-hanke ovat oikealla tiellä ja toivottavasti tällaisten hankkeiden avulla tulevaisuudessa tilanne laitospuoleisessa sijaishuollossa on parempi.

Lähteet

Aalto-yliopisto 2024. Palvelut. Erasmus+ lyhyet monimuotoliikkuvuuden BIP-kurssit. Viitattu 9.3.2024. Saatavissa: <https://www.aalto.fi/fi/palvelut/erasmus-lyhyet-monimuotoliikkuvuuden-bip-kurssit>

Arene 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 30.1.2022. Saatavissa: https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382

Eenshuistra, A., Harder, A. T. & Knorth, E. J. 2019. One size does not fit all: A systematic review of training outcomes on residential youth care professionals' skills. *Children and youth services review*, 103, pp. 135–147. doi:10.1016/j.chilyouth.2019.05.010

Eronen & Laakso. 2016. Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat orientaatiot ja niiden vaikuttavuus. Tutkimuskatsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010–2016. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 44/2016. Viitattu 9.3.2024. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131499/URN_ISBN_978-952-302-780-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Forsell, M. & Kuoppala, T. 2023. Terveys ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 24/2023. Viitattu 3.3.2024. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. 21. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Hokkila, K. 2023. Lastensuojelu asiakkaiden silmin. Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 4/2023. Viitattu 3.4.2024. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2023/11/20231101LastensuojeluAsiakkaidenSilminSelvitysValmis.pdf>

Immonen, V. & Veinio, J. 2019. Aikataulutettu vai omaan tahtiin suoritettava verkkokurssi? kahden erilaisen suoritustavan vertailututkimus. Yliopistopedagogiikka. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa: https://yliopistopedagogiikka.files.wordpress.com/2020/09/immonen_veinio_2019_no2.pdf

Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 8.3.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kananoja, A. & Ruuskanen, K. 2019. Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja muistioita 2019:4. Helsinki. Viitattu 28.1.2022. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161379/Selvityshenkilön_edellytykset_lastensuojelun.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Kettunen, 2021. 12.2.2021. Koulutus auttaa parantamaan laatua laitospedagogiassa. Talentian verkkolehti. Viitattu 28.1.2022. Saatavissa: <https://www.talentia-lehti.fi/koulutus-auttaa-parantamaan-laatua-laitospedagogiassa/>

Korpela, M. 2020. Avointa ja ilmaista korkeakoulutusta kaikille. Moocien mahdollisuudet ja rajoitteet. Aikuiskasvatus 2/2020, 140–146. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa: <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/95455/53898>.

Kymäläinen, H-R., Lakkala, M., Carver, E. & Kamppari, K. 2016. Opas projektityöskentelyyn. Tieteestä toimintaa -verkoston julkaisu 2016. Helsingin yliopisto. Viitattu 31.1.2022. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/160099/Opas_projektity%C3%B6skentelyyn_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laine, S., Schroderus, M. & Tervasoja, P. 2021. Sijaishuollon osaamisen tarpeita kartoittamassa. Sijaishuollon koulutustarpeet ja yhteistyö laitosten ja oppilaitosten välillä ammattilaisten ja nuorten näkemänä. Osaamista sijaishuoltoon -hanke. Viitattu 1.4.2024. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/702928/Sijaishuollon%20osaamisen%20tarpeita%20kartoittamassa_raportti.pdf?sequence=2

Lyyra, P., Anttonen, S., Oksanen, A., Waselius, T., Waselius, S., Hietalahti, M., Lehtonen, K. & Uotinen, V. 2022. Korkeakouluasteen avointen etäopintojaksojen suorittamisen eri vaiheiden riskitekijät. *Yliopistopedagogiikka* 1/2022. Viitattu 8.4.2024. Saatavissa:

<https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2022/08/22/korkeakouluasteen-avointen-etaopintojaksojen-suorittamisen-eri-vaiheiden-riskitekijat/>

Martindale, E. 2020. Competence profile of a professional working in residential child care. Master's thesis. Turku university of applied sciences. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336250/Martindale_Elina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Milligan, C. & Littlejohn, A. 2017. Why study on a MOOC? The motives of students and professionals. *IRRODL Volume 18, Number 2, Apr 04, 2017* ISSN 1492-3831 Publisher: Athabasca University Press. 93–102. Viitattu 10.3.2024. Why Study on a MOOC? The Motives of Students and Professionals - Learning & Technology Library (LearnTechLib)

Nevgi, A. & Tirri, K. Hyvää verkko-opetusta etsimässä.

Nguyen, N. T. & Tran, H. T. T. 2022. Factors Affecting Students' Desire to Take Upcoming Online Courses after E-learning Experience During Covid 19. *International journal of interactive mobile technologies*, 16(1), doi:10.3991/ijim.v16i01.26777

Nordoff, J. & Madoc-Jones, I. 2014. Aiming higher: More than “on the job” training for residential child care workers. *Journal of children's services*, 9(1), pp. 42–57. doi:10.1108/JCS-12-2013-0037

Porko, P., Heino, T. & Eriksson, P. 2018. Selvitys yksityisistä lastensuojeluyksiköistä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 21/2018. Helsinki: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino Oy. Viitattu 30.1.2022. Saatavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Roos, E. 2021. Lastensuojelun laitoshoidon opetustarjonta Suomen ammattikorkeakouluissa - Laitostyöntekijöiden kokemuksia oman ammattikorkeakoulututkimuksen sisällöstä. Opinnäytetyö YAMK. Turun ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/501436/Roos_Elina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Saastamoinen, K. 2016. Lapsen oikeus hyvään ja perusoikeuksia kunnioittavaan sijaishuoltoon lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa Lapsen oikeudet lastensuojelussa. Toim. Hakalehto, S. & Toivonen, V. 135–136. Hansaprint Oy.

Sallnäs, M. & Shanks, E. 2023. Therapeutic content in Swedish residential care for children and youth – managers choices and the reasoning behind. EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK 2023, VOL. 26, NO. 2, 376–388. Viitattu 3.4.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.1080/13691457.2021.2016642>

TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 30.1.2022. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. 2024. Lastensuojelulaitokset. Viitattu 4.3.2024. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>

Tiili, A. & Kuokkanen, J. 2021. Lapsen vuoksi – Lastensuojelun laitoshoidon vetovoimatekijät ja alalta työntävät tekijät. Helsinki: Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 2/21. Viitattu 1.4.2024. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/03/Lapsen-vuoksi-Lastensuojelun-laitoshoidon-vetovoimatekijat-ja-alalta-tyontavat-tekijat.pdf>

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 23/2017. Helsinki: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino Oy. Viitattu 30.1.2022. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88paperi_2017_23_netiti%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Timonen-Kallio, E. 2019. Lectio praecursoria. Vol. 20 (2019): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2019, 117–122. Viitattu 1.4.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.30675/sa.88601>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu laitos. Vantaa: Hansaprint Oy.

Turun ammattikorkeakoulu 2022a. Viitattu 28.1.2022. Saatavissa: <https://ercci.turkuamk.fi/en/>

Turun ammattikorkeakoulu 2022b. Viitattu 28.1.2022. Saatavissa: <https://ercci.turkuamk.fi/en/consortium/finland/>

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Viitattu 30.1.2022.

Virtanen, H. Norrgrann, A. 2020. How Can Interactivity Be Facilitated in a Massive Open Online Course? Lessons from the “Principles of Service management” Course. *Nordic Journal of Business* Vol. 69, No.3 (Autumn 2020), 24-46. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa: http://njb.fi/wp-content/uploads/2020/12/2_3-20_Virtanen_Norrgrann.pdf

Äikäs, A., Mönkkönen, K. Issakainen, M., Kekoni, T., Karkkola, P. & Kasanen, K. 2020. Moniammatillinen opiskelu verkossa yliopisto-opiskelijoiden kokemana. *Vol. 40 Nro 20 (2020): Aikuiskasvatus* 2/2020, 112–126. Viitattu 8.4.2024. Saatavissa: <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/95451>

BIP-kurssin mainos

Welcome to
Turku, Finland!

TURKU AMK

Turku University of Applied Sciences
proudly presents:

Interprofessional Residential Child Care (5 ECTS)

Erasmus+ Blended Intensive Programme Course

The aim is to reflect the challenges of residential child work and the workers' competences impacting knowledge and to encourage skill development in multiple areas.

The learning process takes place individually and in discussion and exchange with other students, colleagues and experts in the child protection branch.

**Intensive week from September 25th to 29th
2023 in Turku, Finland**

EduCity, Turku University of Applied sciences

Lectures on

- managing integrated foster care
- interprofessional collaboration between child protection and youth psychiatry
- calibrating the professional actions with relevant knowledge.

Workshops for international student groups, sharing and learning, reflecting different welfare systems and their ability to deliver high quality foster care. Study visits to residential settings, reform school.

How to apply?

Your home university will recruit and nominate you for the course. Please contact the responsible person at your university:

- Students at University of Gdansk:
Please contact Magdalena Sawicz,
magdalena.sawicz@ug.edu.pl
- Students at University of Kassel:
Please contact prof. Sigrid James,
sigrid.james@uni-kassel.de
- Students at Mykolas Romeris University:
Please contact assoc. prof. Alina Petrauskiene,
alina@mruni.eu

Virtual part (to be completed before the intensive week)

- The ERCCI massive open online course (MOOC) gathers the main theoretical and practical aspects that research has identified into a pedagogically organized set of learning resources and opportunities.
- ERCCI MOOC is designed as a self-learning course. Assessment focuses on RCC competencies and professional development: a learner centred approach will be followed. The course offers a range of activities such as short lectures, case studies, video interviews, readings and reflection exercises, that you can go through at your own pace.

An affordable accommodation option will be provided to students (ca. 40-45 € / night incl. breakfast). Booking instructions will be sent to the students.

Students will receive an Erasmus scholarship for short-term blended mobility from their home university.

Come and study together with students from four different countries!

Turku UAS is an inspiring community of over 12 000 experts. Studies at Turku UAS are working life oriented, combining theoretical studies with professional skills. We create solutions for a better tomorrow with you – both regionally and globally. We are one of the leading universities of applied sciences in Finland.

BIP-kurssin ohjelma

<p style="text-align: center;">Erasmus+ Blended Intensive Programme course Interprofessional Residential Child Care - Intensive week in TUAS</p> <p style="text-align: center;">Lectures, study visit, group working with various topics</p> <p style="text-align: center;"><i>Lectures will take place in EduCity, Joukahaisenkatu 7, room EDU_2027. All times are Finnish time!</i></p>	
<p>Mon 25 Sep 9.00-16.00 EDU_2027</p>	<p>9.00-10.00 Meet-and-Greet, Welcome to TUAS</p> <p>10-10.15 Introducing the BIP Group in TUAS Master School international seminar</p> <p>10.15-10.45 Prof. Sigrid James: A cross-national comparison of residential care for children and youth</p> <p>10.45- 11.15 Exchanging what students learnt in competencies (3) on country specific groups, mirroring on extra reading about residential care in own country, guided by teachers in own languages</p> <p>11.30-12.30 Teachers' presentations (4 x 15 min): RC systems, statistics, required education residential program models and their ingredients, standards, practices and methods - highlights, deficits, challenges to facilitate the high quality care in variety of residential contexts.</p> <p>13.30- 14.30 Identifying similarities and differences between systems, cross-cultural trends in organizing residential child care. Discussion</p> <p>15.30 Conclusions, mutual reflections for the day</p>
<p>Tue 26 Sep 9.00-16.00</p>	<p>9.00 Good morning</p> <p>9.15- 12.00 Dr Eeva Timonen-Kallio: What do care workers do? Professional residential child care practice as social pedagogy-informed expertise. Group working</p> <p>13.00 -15.00 Senior Lecturer, Doc. Cand. Anssi Lähde: Management of the emergency crisis interventions in residential child care Group working Discussion</p> <p>15.00-15.30 Orientation next day visit to Lauste Reform School and Family Rehabilitation Centre</p> <p>15.30 Conclusions, mutual reflections for the day</p>
<p>Wed 27 Sep 9.00-16.00</p>	<p>Study visit: Lauste Reform School and Family Rehabilitation Centre</p> <p>9.00 – 9.15 Welcoming words / Kati Teppala</p> <p>9.15 – 9.45 Mini lecture: Therapeutic orientation in substitute care / Neea Hoteila & Kati Teppala</p> <p>9.45 – 10.30 Discussion</p> <p>10.45 – 11.45 Walking tour in Lauste, visiting Kalliorinne unit</p> <p>11.45 – 12.30 Lunch Break</p> <p>12.30 – 13.00 Introducing Satulavuori School / Tero Takomo</p> <p>13.00 – 13.30 Introducing Family rehabilitation in Lauste / Anne Penttinen</p> <p>13.30 – 14.00 Coffee break</p>

Kyselylomake

**Erasmus+, Blended Intensive Programme Course
Turku University of Applied Sciences, September 2023
Interprofessional Residential Child Care
Evaluation Form for Students**

1. To what extent were your expectations about the BIP course met? Select one.

My expectations were not met	Some of my expectations were met	Most of my expectations were met	All of my expectations were met
------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	---------------------------------

2. Were you satisfied with the course in general? Select one.

very dissatisfied ——— dissatisfied ——— neutral ——— satisfied ——— very satisfied

3. Please, evaluate each statement

Statement about the course	Excellent	Good	Poor
Structure of the program			
Content			
Quality of teaching			
Teaching and learning methods			
Self-learning course (ITS platform)			
Provision of logistical information (about time, place, etc)			

4. Please, evaluate every statement

	Yes	No
Did you have prior knowledge about RC?		
Have you taken courses on RC before coming to Turku?		
<i>During the past week, did you increase your knowledge ...</i>		
... about RC as a setting and intervention?		
... about the challenges of providing care to youth in RC?		
... about cross-national differences in RC and child welfare systems?		
... about the challenges of emergency placement in Finland?		
... about methods and challenges in building relationships in RC?		
... about reasons for involving families in RC?		
... about ways and methods to involve parents or families in RC?		

5. How did the Interprofessional residential child care course contribute to your personal development? (More than one answer is possible).

- a) I improved my English
- b) I gained knowledge about other cultures
- c) I became more tolerant towards other cultures
- d) I became more independent
- e) It influenced my personal growth
- f) Other, please specify: _____

**Of all the things you learned this week, what stands out? What will you remember?
(mention your top 3)**

6. What did you like best about the BIP course?

7. Do you have suggestions for improvement? What did you not like?

8. In your view, is this a useful learning model? no ----- somewhat ----- yes
9. Your country _____